

ՄԱՍԻՍ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

Ազգային, Գրական, Քաղաքական, Գիտական,

53^{րդ} ՏԱՐԻ, Դ. ՇՐՋԱՆ

ԹԻԻ 51

20 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1903

ՄԱՍԻՍԻ ԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Շաբաթը (սմբադրական) Տ. Ա.—ձականագրային տոմսեր. «Սիրամուկ սերունդը» ՉԻՑ. ԹԷ—ՍԱՐԱՑ:—Սեր եւ Դեղ (Բերքուած) ԼՈՐՏ ՊԵՐՐԵՆ. գրաբար քարզմ. ՏԻԴՐԱՆ ԵԼՔԷՆ. ՃԻԱՆ:—Գիտական աշխարհէն. «Ապաքինարան» ԼԵԻՈՆ ԿԻՐԵՂԵԱՆ:—Ուրուագիծներ—Վայրկեանական. «Գ. Զօհրայ». ԳԱՄԷՐ.—Վերլուծմ. (Բանաստեղծութիւն) ՄԱՌԻ ՅՈՎ. ՀԱՆՆԷՍԵԱՆ:—Բաւական, իմանովիչ (Վեպ) ԲԻԷՌ. ԼՕԴԻ. Քարզմ. ՉԻՑԹԷ—ՍԱՐԱՑ.

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՍԻՍ Շաբաթաբերքի տարեկան բաժանորդագիրն է Կ. Պոլսոյ համար քառասուն դր. եւ գաւառներուն համար յիսուն դր., կանխիկ վճարելի: Արտատպագրման 12 ֆրանք կամ 5 ռուպլի: Թղթատարական ծախքը սմբադրութեան վրայ է: Վեցամսեայ բաժանորդագրութիւն չընդունուիր: Բաժանորդագրութիւնները կր սկսին ամէն ամսոյ մէկին: ՄԱՍԻՍ հրատարակ կ'ելի ամէն շաբաթ անոն: Այն բաժանորդները որոնք պակաս քերք ստացած են, պէտք է իսկոյն իմացնեն սմբադրութեան: Ժամանակ անցնելէ վերջ՝ այս տեսակ առարկութիւնները նկատողութեան չեն առնուիր:

Չի հրատարակուած ձեռագիրները եւ չեն դարձուիր:

ՄԱՍԻՍԻ մէջ կ'ընդունուին նաեւ ծանուցումներ, դիրամասչելի պայմաններով:

Ձեռիքէ կ'ընդունուի ՀԱՍՐ ՔԱՌՍՈՒՆ ՓԱՐԱՅԻ
Հասցէ

در عیاده غلطه (ماسيس) غرضی اداره

ԽՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՄԱՍԻՍԻ

Rédaction de la Revue MASSIS

Galata, Constantinople

LA CONFIANCE

ԼԱ. ՔՕՆՖԻԱՆՍ

Ա. ՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵԱՆՔԻ ԴԷՄ

Ապահովագրական այս ընկերութիւնը, որ հաստատուած է ու կը գործէ Ֆրանս. Կառավարութեան ֆոնդային ներքեւ, երաշխաւորեալ դրամագումար ունի՝ հրդեհի ճիւղին համար 56,000,000 ֆր. եւ կեանքի ճիւղին համար 36,000,000 ֆր.:

ԼԱ ՔՕՆՖԻԱՆՍ մէկն է Եւրոպայի ամէնէն պատուաւոր եւ ամէնէն վստահելի ապահովագրական մեծ ընկերութիւններէն, եւ ուր որ մասնաճիւղ հաստատած է՝ միշտ գոյ ձգած է իր բոլոր յաճախորդները, իր կատարեալ ուղղամտութեամբը եւ կանոնաւոր գործառնութիւններով:

Այս վաղեմի ընկերութիւնը մեծ վարկ կը վայելէ ամէն կողմ. եւ իր գործառնութեանց ու վստահելիութեան վրայ գաղափար մը տալու համար թուենք մէկ քանին այն հանրածանօթ հաստատութիւններէն, որոնք ապահովագրուած են ԼԱ ՔՕՆՖԻԱՆՍի:

Ֆրանսայի նահանգներու եւ գաւառներու կարգ մը պաշտօնատուներէն զատ, Բարիզի՝ Օբէրա, Վօսվիլ, Նուվօթէ, Ամպիկիւ, Ֆօլի-Տրամաթիք եւայլն թատրոնները, նաեւ Պօստոյի, Թուլուզի, Լիոնի, Մարսիլիայի, Նանդի, Նիսի, Ալճէրիոյ, Բուէնի, եւ ուրիշ տեղերու մեծ թատրոնները:

Պօն Մարշէն, Լո՛վրի վաճառատուները, Բիկմայիոնը, Բրէնթանի, Պէլ-Ժառտինիէռի, Օթէշ տը Վիլի եւ Սամարիթէնի մեծ վաճառանոցները:

Թրանսպիւնթիք, Հալը-Մարսիլիա նաւարկութեան, Մովային Փօխագրութեանց, ֆրանսական թրամուէյներու, խնայողական երկաթուղիի ընկերութիւնները:

Մասնաւորապէս ուշադրութեան առնուելիք պարագայ մըն է որ ԼԱ ՔՕՆՖԻԱՆՍ ընկերութիւնը, իր կազմական կանոնագրին համաձայն, պարտաւոր է ամէն վեց ամիսը անգամ մը իր ելմտական կազմութիւնը ենթարկել Ֆրանսայի Առեւտրական նախարարութեան քննութեանը. նոյնպէս Սէնի քաղաքապետութեան, Բարիզի Առեւտրական Սենեակին եւայլն:

Ընկերութեան դրամատունն է Բրէտի Լիօնէն:

Սոյն-ընկերութեան Պոլսոյ կողմի գործակալութիւնը ստանձնած է՝ մեր հրապարակին վրայ իր պատուաւորութեամբը ծանօթ:

ԳԱՌՆԻԿ ԱՃԱՌԵԱՆ

Որուն պէտք է դիմել՝ թէ՛ հրդեհի եւ թէ՛ կեանքի ճիւղին վերաբերեալ ապահովագրութեանց կամ տեղեկութեանց համար: Դ. Աճառեան կը վարէ նոյնպէս Compagnie d'Assurances générales Maritmes ծովային ապահովագր. ընկերութեան Պոլսոյ կողմի գործակալութիւնը:

Հասցէ.— Պոլիս, Մահմուտ փաշա, Պէօլիք Երլարզ խան, թիւ 14, Լա Գօնֆիանս ապահովագր. ընկ. Դրասենեակը:

Գառնիկ Աճառեան կը վարէ նաեւ, իր անձնական սեփականութիւնը եղող անբիւխ վաճառատուն մը, Պօլիս, Շուկայ, Մուհաֆազաճըլար, թիւ 46, ուր գաւառներէն առուած թի յանձնարարութիւններ կ'ընդունուին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՄԵՐԻԿԱ

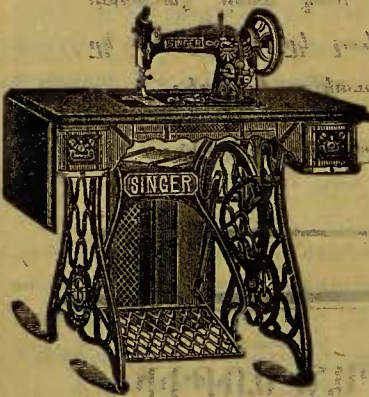
ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՇԱՔԱՐԱՎՈՐԾ ԲԵՐԱՅԻ

Սոյն հանրածանոթ շաքարավաճառը՝ Բերայի չիտակ ճամբան, թիւ 54, իր խանութը ընդարձակած ու ճոխացուցած է, թէ՛ իբրեւ բաքիսըռի եւ թէ՛ իբրեւ շաքարավաճառ, աւելի գոհ ձգելու համար իր բազմաթիւ յաճախորդները: Ամրան եղանակին մէջ, համեղ պաղպաղակներու պէսպիսութիւն մը կայ ցորեկ եւ գիշեր:

ՀԱՃԻ ՍԱՐԻՄ Օսմ. շաքարագործը ճոխ մթերք մը ունի հարսանեկան շաքարեղէններու, ընտիր տեսակէ, ու մասնաւորապէս յաճախ կ'առնէ հարսանեկան հանդէսներու առթիւ ո՛չ միայն անոնց հայթայթումը՝ այլ նաեւ մատուցումը եւ սպասարկութիւնը տուներու մէջ:

Միակ մասնաճիւղ, Ղալաթիա, Թօփճըլար Ճատտէսի, Թ. 101:

26—30

Անկարելի է որ ընտանիք մը առանց կարի մեքենայի մնայ, բայց էական կէտն է լաւ մեքենայ մը սնենայ, որովհետեւ լաւ մեքենայ մը անթիւ եւ անհամար ծառայութիւններ կը մատուցանէ, մինչդեռ գէշ տեսակէ մեքենայ մը անվերջ դժգոհութեանց եւ տաղտուկի աղբիւր մըն է: Բոլոր աշխարհ գիտէ թէ՛

ՍԻՆԿԷՐ

ՀԱՅՅԱՆԱՅԻՉ ԿԱՅՍ. ՊԱՆԱՏԱՆ

The Singer Manufacturing Cie.

Ձեռքի, ոտի ու ոտի եւ ձեռքի միանգամայն մեխանիկ կը գտնուին:

մեքենան լաւագոյնն է. սոյն մեքենան ամենէն աւելի կատարելագործուածը, հաստատունը եւ դիւրագործածելին ըլլալուն՝ բովանդակ աշխարհի մէջ՝ ամէն ոք Սինկէրի մեքենաները կը գնէ:

Սինկէրի մեքենաները կը ծախուին միմիայն Սինկէր Ընկերութեան վաճառատանց մէջ:

ՇԱՔԱՐԱՎԱՅԻՆ ՄԱՍՆԱՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐ

ԲԵՐԱՍ

1. Մեծ փողոց, Պօն Մառչէի դէմ, Թ. 343 եւ 343 կրկին
2. Մեծ փողոց, Կալաթա Սէրայի Լիսէին դէմ.

ԿԱԼԱԹԱ

1. Սինկէր խան, Թիւնէլին ետեւը.
2. Դարաքէօյ, Թրամվէյի կայարանին դէմ.

ՊՈԼԻՍ

1. Սուլթան Համամ, Թ.
2. Սուլթան Պէյազիտ, Թրամվէյի կայարանին դէմ, Թ. 13.

ՍԱԴԻՏԱՐ

Չաքը Պօյու, Թ. 120.

Դասերը եւ նորոգութիւնք ձրի.

Կասաբեալ երախաւորութիւն:

Մասնաճիւղեր գաւառաց բոլոր քաղաքներուն մէջ:

Սինկէրի Ընկերութեան կեդր. վարչատեղին կը գտնուի Բերա, Մեծ փողոց, Թ. 343 եւ 343 կրկին, Սարգիս Պէյ Տիւզօղլուի տունը:

Մարդս տենդի հիւանդութենէ վերջը տկար կը մնայ, մանաւանդ տղայ մը: Թէպէտեւ հարկ չիտեսնուի, հիւանդին պէտք է տալ

SCOTT'S EMULSION

և տկարութիւնը անմիջապէս և վստահափար կը փարատէ և կը տեսնուի որ

ԸՍԳՕԹԻ ԲԸՂԸԳՐՈՒԹԻՈՒՆ

մարմինը պատող բոլոր տկարութիւններու դեմ ամենամեծ դեղ է: Երեզական տակ ասոր հաւասար բան մը չիկայ. այնպէս կատարեալ կը բժշկէ որ կը կարծուի թէ հիւանդութիւնը կուտէ ու կը կլկէ:

Հիշերու վրայ ասոր ուշադրութիւն ընել պէտք է:

Բոլոր բեռնաբանները և բեռնափոխները և Երեւան:

"AU COUSSIN D'OR"

ԶՄՐԱՆ ԱՌԹԻԻ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՈՍԿԵԹԵԼ ՈՒ ՄԵՏԱՔՍԱ

ՀիօՍ ԲԱՆՈՒԱԾՔՆԵՐՈՒ Ժօն հաւաքածոյ մը գտնել կարելի է Բերա, Լիւքսեմպուրկի եւ Քլիւպի շէնքերուն միջեւ նոր բացուած խողովը, Օ ԲՈՒՍԷՆ ՏՕՌ անունով նորա հաստատ փոքրիկ սիրուն վաճառատան մէջ:

Կնոջական արդուզարդի և ընտանեկան նուէրներու յարմար, ինչպէս նաեւ սաւ լօններու զարդարման յատուկ ճաշակաւոր գործուածքներու պէսպիսութիւն մը ամէնքն ալ ձեռքով բանուած ու դիւրամատ չելի գիներով Ապսպրանքներ կ'ընդունուին նաեւ մեծաքանակ պատրաստութեանց համար:

Կ'արժէ ԵՐԹԱԼ եւ ՏԵՍՆԵԼ տեղական արհեստագործութեան եւ մասնաւորապէս հայ աղջիկներու ձեռարուեստիայի գեղեցիկ արտադրութիւնները որոնք մեծապէս կը զընահատուին Եւրոպացիներէն:

Գնեցէ՛ք Կ. ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ եւ Յ. ԻՍԱ ԳՈՒԼԵԱՆԻ Զինատանէն, Հնդկաստանէն, Ճափանէն եւ Սէյլանէն ուղղակի բերել տուած քարմ, հոսաւեհ եւ առողջարար թէյերէն, որոնք ձերան եղանակին յարմարագոյն ըմպելիներն:

Միշտ ուշադրութիւն մեր վաճառանիչին:

Կ. Պոլիս, Պահէճ Գափու, Ճէլալ պէյ խան, թիւ 10:

Մասնաճիւղեր Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքներուն մէջ, նոյնպէս Եգիպտոս:

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐ երիտասարդ մը, որ Եւրոպայի մէջ ուսումնասիրութիւններ կատարած է, պատրաստակամութիւն ունի այցելութեամբ դասեր տալ դպրոցներու եւ տուներու մէջ: Պէտք ունեցողները կրնան դիմել Մասիսի խմբագրութեան:

ՄԱՍԻՆ

53^{րդ} ՏԱՐԻ, Դ. ՇՐՋԱՆ

ԹԻՒ 51

20 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1903

Շ Ա Ր Ա Ռ Ը

Մայր Աթոռէն հասած նորագոյն լուրերը ամէնէն աւելի ուշագրաւները եղան մեզի համար, շարժումս սկիզբը: Կը շատանանք ամբիփոփ կերպով ներկայացնել զանոնք Մասիսի ընթերցողներուն: Ն. Ս. Օծութեան կողմէ Ս. Պատրիարք Հօր ուղղուած պաշտօնագիր մը ցաւ ի սիրտ կը ծանուցանէ Ռուսիոյ ներքին գործոց նախարարին կողմէ իրեն (Ս. Հայրապետին) և Սինօզին եղած ծանրակշիռ զեկուցումը որով կը պատուիրուի որ Ս. Հայրապետը եպիսկոպոսի, վարդապետի և քահանայի ձեռնադրութիւն չկատարէ և կատարել չիտայ, առաջնորդական տեղապահ և փոխանորդ, վանահայր և ուրիշ եկեղեցական ու կրթական պաշտօնեայ չկարգէ, և Սինօզն ալ այնպիսի անուանումներ ո'չ արձանագրէ ո'չ թոյլատրէ, մինչև որ կանխաւ չստանայ Կովկասի Կառավարչախօսին հաւանութիւնը՝ ստորագրաս պաշտօնեաներուն համար: Իսկ վեց մեծ Առաջնորդներուն անուանումը, որոնց համար սովորութիւն էր երկու ընտրելի ցոյց տալ կառավարութեան, ներքին գործոց նախարարին հաւանութեան ենթարկուած կը մնայ միշտ:

Այս և յարակից տեղեկութիւններէ, — զորս հրատարակեցին օրաթերթերը, — կը հետեւցուի թէ ռուս կառավարութիւնը նոր Պալատէնիա մը յօրինել տալու վրայ է՝ իր երկրին մէջ բնակող Հայոց հոգեւոր վարչութեան համար, և թէ նոր Պալատէնիան մեծ չափով մը կը շեղի այն հիմնական սկզբունքներէն որոնց վրայ հաստատուած էր 1836ի Պալատէնիան: Բայց, այս մասին որոշ մանրամասնութիւններ չիկան դեռ:

հանրային ուշադրութիւնը կը դադարեցնեն երուսաղեմի գործերը, որոնք կարճատեւ դադար մը առին նորէն: Շարժումս մէջ խառն ժողով չկրցաւ գումարուիլ, Կրօն. ժողովի երեք Սրբազաններուն բացակայութեան պատճառով, և հետեւաբար Վարչական ծանօթ որոշումները, — զորս արձանագրած ենք Նասիսի մէջ ալ, — կը մնան ուր որ էին դեկտ. 3ի նիստին մէջ: Հաւանական է սակայն, որ հակառակ տօնական օրերու մերձաւորութեան, ուր Պատրիարքարանի ժողովները դադար կ'առնեն, յառաջիկայ չորեքշաբթի բացառաբար նիստ ընէ խառն ժողովը՝ յատկապէս Երուսաղեմի խնդրոյն համար:

Բայց եթէ Վարչական շրջանակի մէջ նորութիւն մը չիկայ այդ մասին, անկէ դուրս օրուան լուրն է Տ. Դէորդեկայիսկ. Երէցեանի հրաժարումը Երուսաղեմի Պատր. Փոխանորդութեան պաշտօնէն, — հրաժարական որ Տ. Յարութիւն Ս. Պատրիարք Հօր գրասեղանին վրայ գտնուելու է այս պահուս: Ըսուեցաւ, և հրատարակուեցաւ ալ, թէ Երէցեան Սրբազան կը հրաժարի՝ որովհետեւ Ազգ. Վարչութիւնը պաշտօնապէս չի հրաւիրեց զինքը իր այն նիստերուն ուր կը խորհրդակցի Երուսաղեմի գործերուն վրայ և թէ փափագեր է որ Թէրեան էփ.ի տեղեկագիրն մէկ պատճէնը իրեն հաղորդուի՝ վերջնական որոշումներէն առաջ: Թէ այս երկու մեկնութիւնները, որոնք կը տրուին Երէցեան Սըրբազանի հրաժարականին, ո'ր աստիճան ճիշդ են և թէ բո'ւն շարժառիթը կը կաղմեցն, չիմացանք ստուգապէս. վասն զի, Երուսաղեմի Պատր. Փոխանորդը բաւականացած է զբաւորապէս խնդրել Տ. Յարութիւն Ս.

Էջմիածնայ գործերէն անմիջապէս ետքը՝

Պատրիարքէն, — ինչպէս առաջին անգամ ծանոց Մանգուլիս, — որ այլևս ազատ կացունէ զինքը Փոխանորդութեան պատասխանատուութենէն : Մանրամասնութիւնները յայտնի չեն : Սա միայն կրնանք աւելցնել մեր կողմէ, թէ Երէցեան Սրբաղանին նման յարգուած ու սիրուած եկեղեցական մը, կատարելագոյն գիտակից ու ձեռնհաս իր պաշտօնին, և բոլորանուէր իր Միաբանական Ուխտին, լուրջ նըկատում մը, իրաւասութեան տեսակէտ մը ունենալու էր՝ այսքան անակնկալ որոշում մը տալու համար :

Երուսաղեմի թղթաւորը պիտի բերէ անշուշտ՝ աւելարդ Պատրիարքին տրամադրութիւններն յայտնող գիրը որ կը սիրենք յուսալ թէ մերժումը պիտի ըլլայ Տ. Գէորգ Եպիսկոպոսի հրաժարականին որ Պատր. Փոխանորդութեան կարեւոր պաշտօնը պիտի ղրկէր իր արժանաւոր վարիչէն :

Կիլիկիայէն հասած լուրերը գոհացուցիչ տպաւորութիւն մը կը թողուն՝ ի մասին Տ. Տ. Սահակ՝ Ս. Կաթողիկոսին գործունէութեան, որ շարունակաբար կը զբաղի իւրաքանչիւր թեմի հովուական, եկեղեցական ու կրթական պէտքերով և կը գոհացնէ զանոնք : Արդէն իսկ ծանուցուեցաւ թէ Մարաշի, Տիվրիկի և Զէյթունի համար փոխանորդներ նշանակած և տեղեկագրած է Պատրիարքարան և թէ՛ հարկ եղած պաշտօնագիրը ստանալու նպատակով զիմում եղած է Դատական նախարարութեան : Անհովիւ գիւղեր, անդաստիարակ դպրոցներ ալ կը հոգացուին հետզհետէ : Կիլիկեան թեմերէն շատերը ընտրած են իրենց օրինաւոր ժողովները և այս անգամ ալ կատարուեր ըմբերէ Ստանայի Գաւառ. Ժողովին ընտրութիւնը, լաւագոյն տարրերով բաղկացած : Այս մարմինը, որ կը բաղկանայ 12 անդամներէ, Ս. Կաթողիկոսին կողմէ վաւերացուիլէ կտքը, իր առաջին գործը պիտի չկատէ Ստանայի առաջնորդական ընտրութիւնը :

Ծնունդի ամենեւէն ետքը, նոյն բաղդաւորութիւնը պիտի վայելեն Իզմիրցիներն ալ,

ձեռնարկելով իրենց Գաւառ. Ժողովին ընտրութեանը որմէ պիտի բղխի առաջնորդական ընտրութիւնը : Առ այժմ, Տ. Դանիէլ Վարդ. Յակոբեանի մասին գոհունակ արձագանգներ միայն կը հասնին Իզմիրէն, թէ՛ Պատրիարքարան ուղղուած գրերով և թէ օրաթերթերուն մէջ երեւցած թղթակցութիւններով : Սխալած չէինք մեր լաւատես ենթադրութեան մէջ, երբ յիշեալ գաւառացի վարդապետը մեկնեցաւ Պատր. Փոխանորդի պաշտօնով, գրելով թէ Իզմիրի ազգայինները պիտի գնահատեն այդ պարզուկ եկեղեցականին խոհականութիւնն ու չեղօքութիւնը, — վասն զի՝ ամէն բանէ առաջ՝ Տ. Դանիէլ Վարդ. թեկնածու չէ Մեղքիսեդեկ Սրբաղանի յաջորդութեան, որով կուսակցական նկատումներ չպիտի ունենայ իր պաշտօնին կիրառմանը մէջ :

Տ.Ա.

ՈՒՐՈՒԱԳԻԾՆԵՐ

(ՎԱՅՐԿԵՆԱԿԱՆ)

ԳՐ. ԶՕՀՐԱՊ

Ինչո՞ւ այսքան ուշ և այսքան ետքը ուրիշներէ՝ ան որ պատուոյ աւագ տեղը կը գրաւէ մեր գրաւէտներուն մէջ և որուն ուրուագիծը առաջինը պէտք էր ըլլար Վայրկենականներու այս շարքին : Անո՞ր համար արդեօք որ Ծանօթ Դեմքու տաղանդաւոր հեղինակը ու նորալէսի աննման վարպետը՝ հակառակ շատ ծանօթ դէմք մը ըլլալուն՝ աննկարագրելի է այս հակիրճ ձեւին տակ, և ընդարձակ ուսումնասիրութեան մը ու լայն պատկերացումի մը միայն նիւթ կը մատակարարեն իր գրուածքները, իր նկարագիրը :

ձեռարկակ ընթերցողներու համար մանաւանդ, որոնք երկար տարիներէ ի վեր ըմբոսնած են Զօհրապի գրչին ճոխ արտագրութիւնները, առանց զինքը ճանչցած կամ գէթ տեսած ըլլալու առիթը ունենալու, անհունապէս հետաքրքրական պիտի ըլլար սակայն դադարի մը կազմել իր անձին վրայ :

Մասիսի մէջ՝ Չիֆթէ-Սարաֆ փորձեց տալ այդ գաղափարը, իր հիւսցիկ տպաւորութիւնները արձանագրելով, և ուրիշներ ալ դրած են իր վրայ, ուրիշ թերթերու մէջ: Բայց originale այդ գէմքին՝ այնպէս ինքնատիպ ու անթափանցելի է, որ ամէն մէկս մէյմէկ մասնիկ միայն պիտի կրնանք ընդօրինակել ու դեռ շատ բան պիտի մնայ գրելու:

Ինքն իսկ անդարդարձած ըլլալու է այս անթափանցելիութեանը, որ ատեն ատեն՝ իր անձին վրայ ալ քանի մը տող կը գրէ ու կ'անցնի, իր սրտէն ու հոգիէն բան մը դնելէ զատ իր բոլոր գրուածքներուն մէջ: Վերջին տարիներս, առնական պչրողութիւնը ունեցաւ զրուցելու թէ տարիքը քառասունին կը հասնի արդէն և թէ ճերմակ թեւեր խառնուած են իր պեխերուն: Կրնամ աւելցնել, զինքը հեռուէն՝ անուշով միայն ճանչցողներուն համար, թէ չորս զաւկի հայր է, որոնք շնորհալի մօր մը ու հանճարեղ հօր մը հոգածութեան ներքեւ ամէնէն առողջ դաստիարակութիւնը կը ստանան: Ու զինքը տեսնելով, իրիկունները, սեղանին վրայ, իր խօսուն ու սիրուն զաւկներէն չըջապատուած, և յետոյ՝ siesteի պահուն, արեւելեան բազմոցին անկիւնը՝ իր կլկակին հանգէպ՝ զոր ոտանաւորով մը նուիրագործեց, — դժուարաւ պիտի հաւատայի թէ դէմք ունիս հեղինակը իրապաշտ ու տարփայլեց այն նորակէպերուն որոնց ամէն մէկին հրատարակութիւնը գրական *evenement* մը ըլլալով հանդերձ, գայթակղութեան խուլ շշուշ մըն ալ առաջ կը բերէր կարգ մը մարդոց մէջ:

Բայց այդ հանգիստը, օրուան ու գիշերուան կեանքին մէջտեղ, վաղանցիկ ու կարճատե բան մըն է. վասնզի, այդ դերազանցապէս երեւակայոտ անձը՝ դերազանցապէս գործունեայ և աշխատող անձ է ամէն բանէ առաջ, և իր առաջնակարգ փաստարանի համբաւն ու դիրքը շատ քիչ տրամադրելի ժամանակ կը թողուն իրեն հանդիսաւ, — գրականութիւնն իսկ մոռցնել տալու աստիճան երբեմն, եթէ երբեք զրականութիւն ըսելով՝ սքանչելի էջեր լեցնել կը հասկնանք, և ո՛չ թէ հետեւիլ մտաւորական աշխարհի շարժման ու զարգացման, որուն միշտ ժամանակ կը գտնէ Անհեճացած սերունդին հեղինակը:

Իր փաստարանի հաճաւը յիշեցի. ու պէտք է աւելցնեմ թէ, իր խորհրդակցութեանց պահուն, իր գրասենեակին մէջ, դասարաններուն առջև, վիպասան ու բանաստեղծ Զօհրապը չէ որ կը գտնէք, ա՛ն որ Մարապեճը գրեց ու Համակերպութիւնը երգեց: Օրէնսդէտ ու պերճախօս Զօհրապն է որ իրաւաբանական ամէնէն կնճռոտ հարցերուն մէջ կը մխրճուի ու հեղինակօրէն կարծիք կը յայտնէ, որ թղթածրարներու դէզին վրայ հակած՝ կը նօթագրէ, կը խմբագրէ, որ իր երթեւեկութեանց ստիպողութեան առջև կառքին արագ դնացքն իսկ դանդաղ կը գտնէ:

Փաստարանին ու դրագէտին մէջտեղ՝ գիտութեան սիրահար մարդը կայ իր մէջ, որ գրական գործերու հետ՝ հաւասար հաճոյք կը դաւադրեցնէ գրական գրքերու ընթերցումէն: Քիչեր գիտեն թերեւ թէ, փաստարան ըլլալէ առաջ՝ Գ. Զօհրապ ճարտարագէտի վկայական ստացած է՝ այդ ճիւղին ուսանողութեան փայլուն չըջանը բոլորելով իր շատ երիտասարդ հասակին մէջ: Եւ իր դասընկերներն ալ կը պատմեն թէ, Օրթագլուղ՝ դըպրոցին մէջ, շարագրութեան ու ոտանաւորի մրցման մէջ յաջողագոյն հանդիսացած պահուն՝ թուարանութեան ու գրահաշուի քըննութեանց մէջ ալ առաջին ելած է միշտ. ասոր համար է թերեւ որ, Թէրզեանին հաւասար գուրդուրանք մը ունեցած է Սիմոն Միքայէլեանին ու Գաբրիէլ Ներշապուհին նկատմամբ որոնց վրայ կը խօսի իր «Ուղեւորութիւն մը յիշատակներու մէջ» խանդոտ գրուածքներուն մէջ:

Իր amateur դրագէտի յատկանիշը դարձած է ա՛լ, բեղուն արտադրութեանց շարքէ մը ետքը, առտու մը յանկարծ մէկդի դնել գրիչը, — յարեբաղդօրէն ժամանակի մը համար: Այս դադարներուն շարժառիթ կ'ըլլան իր ծանր զբաղումները, ու քիչ մըն ալ քըմահաճոյքի պէս բան մը, տեսակ մը հոգեկան տրամադրութիւն որուն դժուար է թափանցել: Չէ՞ մի որ էն կորովի մտքերն անգամ լքումի վայրկեաններ կ'ունենան:

Գ.Ս.ՄԷԻՐ

ՍԵՐ ԵՐ ԳԵՂ

ԱՌՏ. ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ ՓԱՆՈՍԵԱՆ

Ո՛հ ո՛հ Սէր, քեզ ո՛չ տեղի է բնակութեան աստէն յերկրի,
Սերովբէ անտեսական, յոր հաւատամք ամենեքին,
Հաւատք՝ որոյ վրկայք են վըշտատես տառապեալ սիրտք.
Ոչ լոկոյ հայեցուածոյ ըզկերպարան քոյին տեսեալ
Եւ բնաւ ո՛չ տեսցէ երբեք որպիսի էն հաւաստապէս.
Ըստեղծուած մըտաց ես դու, հանդոյն էիցն այն անիրան՝
Որովք խըռնեայ մարդ զերկինս ըստ ցընորից ըզձից իւրոց,
Եւ միում ի խորհրդոյն իւրոց նա դէմս իմն ըզգեցոյց,
Որպիսեօք ցանգ պաշարին տապեալ հիւծեալ վիրտո՞ հոգիք:

— Խօթացեալ հարեալ մըտաց ի գեղ զոր ինքըն հնարեցաւ
Տաղնապեալ ջերանի մնտեպաար ըստեղծուածովք.
Ուր գուցեն տիպքն այն զոր հոգւովն իմացաւ այր անդրիադործ. —
Ի նըմա՛ և եթ իցեն. — Մարթի՛ բնութիւն ի յայտ ածել
Գեղ անպայման այգպիսի. ո՛ւր շնորհալիքն իցեն եւ լաւք
Ջորս ի տիս մանկութեան իշխեմք ածել մեք ըզմըտաւ,
Եւ զոյց հետ վարեալ կըրթիմք ի լիութեան արբուն տիոց.
Դըրա՛խտ երանութեան՝ անհասութեա՛մըն լըքուցի՛լ՝
Որ ի գրիչ և ի վըրձին յորդէ անչափ կենդանութիւն,
Եւ բուռն առնէ տաստակին յորում փըթթել ինքն ունիցի:

— Որ սիրէն՝ մոլեգնի. է մանկութեա՛ն սա մօլութիւն.
Սակայն դեղ դարմանոյն՝ է դառնագոյն իմն առաւել.
Մինչ չընորհք մի զհետ միոյ լըքեալ թողուն ըզլուռըս մեր,
Յուցեալ մերկս ըզնոսին, և հասանումք մեք հաւաստեաւ
Թէ ո՛չ մի գեղ ի նոսին բնակէ, և ո՛չ ինչ պատուական,
Բայց միայն յիմանալեացն անտի նոյայն երեւութից,
Անդ տակաւին պատանդէն ըզմեղ հըմայք աղիտաբերք,
Եւ ի քարչ արկեալ վարեն, և տան ըզհունձըս մըրըրկայ
Հընձել մեզ՝ իրրե արդիւնս սերմանց երբեմն արկելոյ յօդս.

Սիրտ յամառ ոսկելոյդ՝ կարծէ զանձնէ ժաման եղեալ
Յըզձիցն ի կէտ. — Ի տնանկութիւն մեծի կարծեալ զինք մեծադանձ:

— Սակաւք կամ ո՛չ ոք զոր սիրէր կամ զոր սիրել կամէրն՝ եզիտ:
Եւ թէպէ՛տ և տաղնապող կարիք սիրոյն, կամ թէ Դիսլուած՝
Հըպումն այն զաչացու՝ զանսիրող կիրքս հերքեցին,
Այլ պայմանա՛ւ էր և այն՝ զի սայք այսրէն յետըս դարձցին
Ետ ընդ ես՝ թաթաւեալք ի յանդարման չարին ի թոյն.
Եւ եղծագործ և անսիրտ Դիքն այն որ Բաղդըն յորջորջի՝
Ըզչարն ի մեղ կոյս ձըգէ, ծայրիւ կռածագ դաւաղանի,
Որ ընդ հըպելն ի փոշի զամենայն յոյս մեր լուծանէ,
Ի փոշի՛ զոր կոխեցաք մահկանացուքս առհասարակ:

Թարգմ. յանգլիական բնագրէ

Բացառաբար, երկու էջ միայն կը հրատարակենք այսօր Բիեռ Լօդիի վեպէն, սեղ աս-
լու համար անոր քարգմանչին «Ճակասագրային Տօմմեր»ուն —էն գեղեցիկ ու հետաքրք-
րաւարժ էջերէն մէկը երեսասարդ գրագէտին գոռածմներու այդ շարքին, որոնցմով կ'օժտէ
«Մասիս»ը: Յաջորդ քիւով, ներկայ տարեգրանի վերջին քիւը, կ'աւարտի «Բաւոնալա
իվանովիչ»ը:

ՃԱԿԱՏԱԳՐԱՅԻՆ ՏՌԱՄՆԵՐ

ՍԻՐԱՄՈԼ ՍԵՐՈՒՆԴԸ

ՂՈՒԿԱՍ ՎԱՐՈՒՅԵԱՆԻՆ

Նախօլի, վիա Թասսօի բարձունքին վրայ
Օսքէզալէ Ինթէրնաձիօնալէի առջև կառ-
քերնիս կանգ կ'առնէ: Կիրակի առ-
տու մըն է և դաղղիացի բարեկամս զիս
կ'առաջնորդէ՝ ուսս մեծագոյն դրագէտնե-
րէն մէկուն հիւսնդի սենեակը, ուր փոխադ-
րուած է մեր բանսիօնէն, քանի մը օրէ ի
վեր, իմ գալէս քիչ առաջ:

Հասակազեղ ու նրբաթեք գերման հի-
ւանդապահուհի մը, ամբողջովին սպիտակադ-
գեստ, գլուխին ետին, մաղբրուն դեղին
փունջին վրայ փակցուցած աւանդական ճեր-
մակ ժանեկաղարդ ու գիսաւոր պօնէն, որ
աշխարհական մարապետի ու նոր հարսի խառն
ու յանկուցանող երեւոյթ մը կուտայ իրեն,
յարգական ձեւերով ու ծաղրական թեթև
քմծիծաղով մը, մեզ կը տանի երկրորդ յարկ,
հարաւի վրայ նայող, թիւ 9 սենեակը, ու-
րուն դրան՝ մատներու սովորական ու քա-
ղաքավարական հարուածը կուտայ բարեկամս:

— Սվանթի, կը ձայնէ ներսէն, խարխուլ
ու մաղաստու կոկորդ մը:

Ներս կը մանահ: Հիւանդապահ կինը
մեզ մինակ կը ձգէ և դուռը դօցնելով կը
մեկնի միեւնոյն երկդիմի ժպիտը խաղցընե-
լով շուրթերուն վրայ: Բաւական սիրուն ու
ղարդարուն սենեակ մը, կօյնօին վրայ հիւ-
նալի տեսարանով մը. անկիւն մը՝ անկողինը
որուն վրայ լայն դեղին մետաքսէ ժապա-
ւէններով բռնուած սրահակներու թոյլ կո-
հակները կիջնան. անդին, սեղան մը՝ գիր-

քերու ու լրագիրներու դէղի մը տակ ընկ-
նուած, որուն վրայ կուգան կը կախուին,
աղօտափայլ ճերմակ ապակիէ շուշաններու
մէջ սքօշուած ելեկտրական կտուցներ: Հոս
ու հոն քանի մը աթուռներ և ուրիշ անկիւն
մըն ալ ուսուական ընտիր կաշիէ պայուսակ-
ներ, փոխադրութեան յատուկ նմանապէս
կաշեպատ սնտուկներ:

Պատուհաններէն մէկուն քով, արեւու
յորդահոս, շեղ ջրվէժի մը մէջ, լայն թիկ-
նաթոռի մը խորը, ճարպոտ ու երերուն մար-
մինով ծերունի մը կը հանգչի: Մաքուր հագ-
ուած է ու բացգոյն, նորածն, թուխ կար-
միր ժիլէ մը, ճերմակ կօշիկներ, փողկապ
օձիք, ամէն բան դրած, և հօֆէնալ գլուխը:
Mattino մը ձեռքէն ինկած, դօրգին վրայ
կըքած կեցած է: Չախ կողմը port-cigare
մը՝ որուն վրայ սիկարէթի անհաշիւ ոտւիներ
խառնալինթսր կը դիզուին, լուցկիի աման-
ներու ու փոշիի պնակներու քով:

Նայուածքը յառած ծովին վրայ, որ կը
փռուի իր փորին վրայ, ոսկիէ զանակներ
խաղցընելով, սիկարը բերանին փակցուցած
ուրիշ թոյլ ու միօրինակ ծուխ մը կը վերա-
նայ, կը բարձրանայ ուղիղ, աննշմարելի
դառնալու աստիճան վեր, ու ձեռքերը խա-
չածուած փորին վրայ, ոչ իսկ կը նայի մեր
կողմը, չի սպասելով կարծես այդ օրուան
այդ ժամուն կարեւոր այցելութիւն մը, մէկ
երկու մտերիմներու հաւանական գալուստէն
դատ:

Բարեկամս կ'երթայ կանգնել ճիշդ իր առջին, երբ ես անդին կը կենամ տեսակ մը *discretionով* :

— Բարե՛ւ, կ'ըսէ ծերունին խռոտ ձայնով մը ու մաքուր ֆրանսերէնով զարնուածքէդ հասկցայ որ դուն ես. կը ներես որ չի շարժեցայ տեղէս. գիտես տկար ըլլալս և յետոյ այնչա՛փ առնուած էի սա զմայելի տեսարանէն: Կըսպասէի կոր քեզի: հեռագիր մը ունիմ զարնելու...

Այդ պահուն, բարեկամս ինծի կը նայէր, ձեռքը երկարելով, ցուցնելու ձեռով մը: Հիւանդն ալ հետեւելով անոր նայուածքին ու շարժուածքին, ծանրաբար գլուխը ասդին կը դարձնէ և զիս տեսնալով կասկածոտ երեւոյթով մը բարեկամս կը հարցաքննէ աչքով: Կը մօտենամ: Ան՝ կըսկսի մեզ ներկայացնել.

— Ռուսիոյ ամէնէն հռչակաւոր ու գերընտիր հեղինակներէն մէկը, զոր այս պահուս պատիւ ունինք վայելելու Նափօլիի մէջ...

Ու կը շարէր բոլոր տիտղոսները, երբ ես խորունկ կը խնայեմ: Ինք՝ հիւանդ ծերունին, համբաւաւոր դրողը, անշարժ, բաղկաթոռին մէջը թաղուած, գլուխը յետակին դրած, տեսակ մը նեղսիրտ կերպարանքով մտիկ կ'ընէր և արհամարհական նայուածքով մը կը զննէր զիս, իր ախտաւոր՝ բայց միշտ թափանցող աչքերովը:

Աղուոր մարդ էր և տարիքէն աւելի ծերացած: Ճերմակ մազեր՝ գլուխը մշուշի մը մէջ կը փաթթէին, որ պատանքի մը պաղուծիւնը կը սրսկէր սակայն. ձերմակ քառակուսի մօրուք մը ու լայն պեխեր, ծխախոտի մոխիւն թեթեւօրէն դեղնած, ծած բերանին ու մէկ այտին կախկրտուած միսերուն ծամածաւթիւնը կը շտկէին, կը կանոնաւորէին, դէթէ կը սրբագրէին. ինչու որ անդամալոյծ էր խեղճը և ձախ կողմը վերէն վար իջուածք ունեցած էր: Զախ թիւր ու ոտքը իրը չէին և մեծ դժուարութիւնով ու քսկաւորելէն կը քալէր, ան ալ դաւաղանի մը օգնութիւնով: Զախ աչքը դրեթէ կ'անհրեւութանար ձգտուած ջիղերուն ու անդափոխուած դնդերներուն տակ,

մինչդեռ միւսը, միշտ անվեհեր, երիտասարդական աւիւնով մը կը փայլէր, անբաժանելի միակնոցին տակ, զոր առանց կապի ու օգնութեան՝ սեղմ կը բռնէր իր գիրկին մէջ և որ կարծես կը հաւասարակշռէր դէմքին պիրկ արտայայտութիւնը և ամբողջութեան *comique* երեւոյթ մը պիտի տար եթէ ալ եւոյթքին պատկառանքը չըլլար:

— *Littérateur arménien. auteur...*

Հասկցայ որ զուարթամիտ բարեկամս պիտի սկսէր իր յախտնական կատակախառն չափազանցութիւններուն, զորս պիտի չի կրնայի արգիլել որ և է կերպով և որ այնքան աւելի նեղացուցիչ էր ինձ համար՝ որքան ատոնք կ'արտասանուէին նշանաւոր գրագէտի մը առջև, որուն առաջին տպաւորութիւնը խորունկ եղած էր վրաս: Ու սիրտս կըսկսէր սեղմուիլ, երբ բարեբաղդաբար պատահեցաւ անակնկալ անհրեւակայելի բան մը՝ որ ապշանք առթեց ինծի և բարեկամիս խօսքը բերանը մնաց:

Տկար ծերունին, յանկարծ, խաչածեւած իր ձեռքերը կը քակէր, ինծի կ'երկարէր և ջղադրութենէ՛ մը բռնուածի պէս, ջանալով ոտքի ելլալ, դէպ ի ինձ գալ, ճիգեր կ'ընէր եւ գինովի պէս երերալէն, վերջապէս կը յաջողէր կանգնել մէկ կողմին վրայ, երբ սիկարը բերանէն վրան կը թափէր եւ դէմքին գիծերը աւելի կը կծկուէին, թոյլ չի տալու համար կարծես միակնոցին որ սիկարէթին ետեւէն գլորի երթայ: Բարեկամս կը հասնի մէկ թեւէն բռնելու:

— Ո՛հ, կը ներէք, *confère!* կը բացադանչէ հիմա աւելի առոյգ ու կոկորդալիւր ձայնով մը, քաղաքավարութեանս պակասին համար. բայց հիւանդութեանս առէք: Կը անտանք վիճակս, որ չեմ կրնար պէտք եղածին պէս մեծարել, ձեզի պէս գրական յարգելի անձնաւորութիւն մը: Բիւր ներսդութիւն... Մեծ պատիւ է ինձ համար...

Եւ յուզումէն, ակարութեանէն դողդոջուն ձեռքը կերկարէ ինծի, զոր կը սեղմեմ:

Երկու ժամ թող չի տար մեղի որ մեկնինք, երբ դեռ այնչափ տեղեր ունինք այցելելու, կիրակի օրով: Ծառանքը կը կան-

չէ ամէն տեսակ պատուասիրութիւններով չըջապատելու համար մեղի: Աւելորդ է ըսել, գրեթէ ամբողջ ժամանակինս զբաղանութեան վրայ խօսելով կ'անցընենք: Լայն հմտութիւն մը ունի, բեղուն երեւակայութիւն մը և անսահման ծանօթութիւն՝ բոլոր օտար գրականութիւններուն վրայ: Ամէնէն հեռաւոր, ամէնէն խոնարհ ու անծանօթ հեղինակներու գրուածներէն հասուածներ մէջ կը բերէ: Հազարաւոր հատորներ լափած է: Ինք ալ բազմաթիւ հատորներ ունի հրատարակած: Ռուսահայ գրողներ ալ կը յիշատակէ ինծի ի պատիւ: Իր յիշողութիւնը ապշեցուցիչ է, և անընդհատ կը խօսի, երբ մենք հիացած կ'ունենանք մինչև վերջը:

Մովակալի դաւակ ըլլալով, իր հօրը նաւերուն մէջ երեք անգամ աշխարհի շրջանը ըրած է և չիկայ երկրագունդին վրայ բան մը, կէտ մը, զոր չի գիտնայ, չի ճանչնայ, տեսած չըլլայ: Իր վէպերը օրուան յաղթանակը եղած են գրական հրապարակներու վրայ, բազմաթիւ լեզուներու թարգմանուելով և մինչև այսօր իր յօգուածները ամէնէն փնտռուածները ու ամէնէն շահաբերներն են: Հիմա, թէև աջ թեւը առողջ է, բայց կը դողայ ու չի կրնար գրել: Dieter կ'ընէ և ռուս գրագիր մը, օրը չորս ժամ, կը սղագրէ իր յօգուածները կամ վէպին շարունակութիւնը և ամէն օրուան սուրհանդակով Ռուսիա կը խրկէ:

—Այս պահուս ինչ նոր դործով կը ըլլա՞լիք կը հարցնէ ինծի:

—Իրաւ որ, մեծայարդ վարպետ, աս պահուս, յարատեւ ճամբորդութեան մէջ եմ և բնականաբար նոթեր առնելէ զատ ուրիշ բան ընելու ժամանակ չունիմ, բայց ունիմ արդէն սկսած վէպ մը զոր առաջին տրիթով, երբոր քիչ մը հանգչիմ և ժամանակ գտնամ, պիտի ջանամ աւարտելու:

—Շատ պիտի ուղէի գիտնալ թէ ինչպէ՞ս պիտի կոչէք զայն և նիւթը ինչի վրայ պիտի դառնայ, կը հարցնէ տեսակ մը բարեացակամ condescendanceով որ կը քաջալերէ զիս:

—Նիւթը, երկու նոր ամուսնացեալներու

վրայ է, որոնք իրենց հարսանեկան ճամբորդութիւնը կ'ընեն և որ տրամաթիք վերջաւորութիւն մը կ'ունենայ: Անունը կը մտադրեմ «Մեղրալուսին» դնել, որովհետեւ պատմութիւնը հազիւ ամուսնութենէն վերջը երկու-երեք ամիս պիտի տեւէ և վերադարձի պահուն պիտի վերջանայ: Կը կարծեմ որ աս ըրած ճամբորդութիւններս բաւական դիւրութիւն պիտի տան ինծի, զայն յաջողապէս գլուխ հանելու համար:

—Անշուշտ: Կենթագրեմ որ յանդուգն ու մերկապարանոց բան մը պիտի ըլլայ, կիրքերով ու բարքերու նկարագրութիւնով զեղուն: Է՛, հարկաւ, երիտասարդական տարիքի գործ է, կորովի յղացումներ ու աշխուժ գրչութիւն մը ունենալ, խանդով ու բանաստեղծութիւնով օծուած: Եւ յետոյ, աղուոր անուն. Մեղրալուսին: Գրգռիչ, entraînant վերնագիր: Բոլոր կնասէրները ձեր կողմը պիտի ունենաք...

Եւ երբ, անգամ մը, այսպէսով, խօսակցութեան նիւթը կնասէրներու և հետեւաբար կիներուն վրայ կը դառնայ, անուանի գրագէտը, յանկարծ, առանց փոխանցումի, անդուստի կերպով կըսկսի դուրս տալ՝ աշխարհի վրայ երեւակայութիւնք ամէնէն ամենափոքր բաները ու տղայամիտ ոչնչութիւնները: Արդէն երկու բանի վրայ միայն կը խօսի exclusivement, գրականութեան ու կնկան՝ որոնց շուրջը դարձած է իր բովանդակ կեանքը և որոնք հիմա կը կազմեն իր հիւանդ ուղեղին երկու հակառակ բեւեռները: Որչափ որ հռչակաւոր գրող՝ նոյնչափ ալ կատաղի կնամուլ եղած է և հակառակ կարգուած ու մասնիկ դաւակի մըն ալ տէր ըլլալուն՝ բազմաթիւ մէթրէներ ունի ի Ռուսիա և իր անհաւատալի surmenageին պատճառով, կաթուածահար եղած կը հիւժէ հիմա իր ուխտաւորի սենեակին խորը, Նաբոլիի դաղջ կլիմային տակ, կիներուն դէմ փոխնի փոխ արձակելով ամէնէն բիրտ նախատինքները ու ամէնէն խանդոտ պաշտումները:

Իր թեւին, ոտքին, աչքին պէս իր ուղեղին ալ մէկ մասը կաթուածի ենթակայ եղած, ցնդած է, սղայութեան մէջ է գլու-

րած, ճիշդ այն մասը ապահովաբար որ կինե-
րունն էր և միւս մասը, այն որ դրականու-
թեանն է, անաղարտ, անվթար, անվկանդ
կը մնայ: Վայրկեան մը առաջ վէպ մը գը-
րող կամ յօդուած մը տուն առող մարդը
չէ ան կարծէք հիմա, երբ կըսկսի կիներուն
վրայ կարծիք յայտնել, ամէնէն լպիրշ ու
ամէնէն անհեթեթ բառերով ու բացատրու-
թիւններով: Ընտանիքի, կնկան, զաւակի
վրայ անանկ արտառոց ու սարսափեցիչ
գաղափարներ կուտայ դուրս, որ անմիջապէս
ողորմելի յիմարի մը առջեւը ըլլալու գի-
տակցութիւնը կունենանք: Կը փրփրի, թու-
քերը կը վիժին պիտերուն տակէն, ու յա-
ւիտենական սիկարին երկու քովերէն, մէկ
աչքը աւելի կը կծկտի կը պղտիկնայ, երբ
միւսը աւելի կը բոցաւառի, ճակատին խոր-
շտմները կը նեղնան ու կը դիզուին իրարու
վրայ, բարակ կտրուած շերտերու պէս, և
մարմինը ամբողջութիւնով կ'երերայ, որուն
մէկ կողմը կը կքի ու կը կախուի:

Հրաժեշտ կ'առնենք: Նորէն գալու խոս-
տում չառած՝ չի թողուր մեզ: Եւ մէկէն ի
մէկ, բարեկամիս դառնալով:

— Տղաս տեսա՞ք եկած ատեննիդ. փո-
ղոցն էր:

— Այո՛:

— Ըսել է հիմակ ալ հոն է: Բարեւ ըրէ՛ք:
Անոր ալ գլուխը կնիկները պիտի ուտեն
ինչպէս պատահեցաւ հօրս: Արդէն մեր սե-
րունդը ամբողջ ասանկ եղած է, սիրամու ու
սիրոյ զոհ: Մեզք իրեն: Ապուշ կտրեցաւ,
ապա թէ ոչ պատճառ մը չունէր մէկ կնկան
մը համար այդչափ խենդ կտրելու...

Կուղէ ընկերանալ մեզի մինչև դուռը:
Կը խնդրենք որ նստի ու հանգչի, յարելով
որ եթէ այսպէս միշտ անհանգիստ ըլլայ մեզի
համար, պիտի քաշուինք աւելի յաճախակի
իրեն գալու: Կը համոզուի:

Իրանը տակ, գերման հիւանդապահուհին
ու գաղղիացի բարեկամս կը պագտըւին ի-
րարու հետ և ժամադրութիւն կուտան իրա-
րու, առանց իմ ներկայութենէս հող ընելու:
Ներսէն, ծերուկը՝ համբոյրներու ձայնէն գըր-
գռուած՝ անհամբեր ու նախանձոտ, սաստե-

Լով կը պողայ ու ներս կը կանչէ դեռաւոր
կինը՝ որ համբոյրով մը զայն ալ կը հան-
դարտեցնէ...

Ուրիշ անգամ մը, կ'ըսէր մեծանուն գը-
րողը, բարեկամիս:

— Sapristi! Կարծեմ թէ դուք համբոյրէն
աւելի առաջ կերթաք կոր: Վայրկեաններ
ունի այդ կինը ուր չափէն աւելի յուզուած
է, համակ թրթռուն ու յոգնած երեւոյթ մը
ունի, երբ անսովոր ատեն մը կը կանչեմ:
Եւ տարօրինակը հոն է որ, միշտ երկու վայր-
կեան վերջն ալ դուք կուգաք: Երանի՛ ձեզի:
Եղով ինձ: Նախանձը մէկզի, կը վախճամ
որ աւելի անոր համար կուգաք քան թէ
ինձի տեսնալու:

Ընկերս կուրանայ ամէն բան, թեթեւօրէն
ծաղրական, ես ալ կը վկայեմ և հայտու-
թիւնը կը դոյանայ:

Դուրսը, հիւանդանոցէն երկու քայլ ան-
դին, երկար բարակ պատ մը դառնվայրին
վրայի primeurներու պարտէզները կը չը-
ջափակէ: Պատին դիմացը, աղուոր ճերմակ
վիլլա մը՝ կռնակը թաւ ծառաստաններու
տուած, արեւուն յորդ ու պայծառ մակըն-
թացութեան մէջ կը լողայ. ճակատը տուած
Միջերկրականի հովերուն: Վերեւը, վենե-
ցուէլեան զինանշան մը ու դրօշակ մը հիւ-
պատոսին բնակարանը ու bureau կը մատ-
նանչեն: Պատին տակ, քանամեայ նուրբ ու
սիրուն երիտասարդ մը վեր վար կը ձեմէ,
ձեռքերը զրպանը, աչքերը՝ երազուն: Կար-
միր այսեր ունի, դեղին մագեր ու անթերի
հագուածք մը՝ որ ազնուականութիւն ու
հարստութիւն կը բուրէ: Նշանաւոր ոռու
հեղինակին զաւակն է, որ հօրը հետ Նափօլի
եկած է քանի ամիսէ ի վեր և խենդի պէս
սիրահարած ըլլալով՝ վենեցուէլաի հիւպա-
տոսին մեծ աղջկան, առտուընէ մինչև իրի-
կուն յուսանաւ կը պտըտիլի հող, գէթ ան-
գամ մը տեսնալու համար զայն, օրուան մէջ:
Հազիւ կ'երթայ ճաշի եւ նորէն կը վերա-
դառնայ հոս, առանց յոգնելու, ժամերով,
քան քայլ տեղի վրայ, հարիւրաւոր ան-
գամներ երթալ գալու ու վեր նայելու հա-
մար, երբ իր գեղունին՝ սպանիական ու ա-

մերիկեան խառն ու խռովիչ գեղեցկութիւնով գեռատի աղջիկ մը, պոչ խաղցընելով կը զուարճանայ այդքան յամառ, այդքան արտասովոր ու միամիտ սիրահարի մը հետ, որ իր հօրը պէս, ու անկէջ շատ աւելի շուտ գլորած կ'երեւայ տղայամտութեան մէջ, կանացի փէշերու հետ իր իր առաջին շփումին մէջ: Բարեկամս կը բարեւէ ու կ'անցնինք:

Կէս գիշերին, պառկելու մօտ, յանկարծ բարեկամս թէլէֆօնով կը կանչուի հիւանդանոցէն: Կ'ընկերանամ իրեն: Գրագէտը գիշերանոցով նստած է նոյն թիկնաթոռին մէջ, որ այս անգամ քշուած, բերուած է մեծ սեղանին քով, ելեկտրական լոյսէ չուշանածաղիկներուն տակ, նամակ առած է Ռուսիայէն և պատասխանը հեռագիրով պիտի տրուի նոյն գիշերը իսկ, չէ թէ անոր համար որ դործը աճապարական է, այլ որովհետեւ չի սիրեր նամակ գրել և անհամբեր է վերջին աստիճան: Իր ամէն գործը ու ամէնէն ջնջին հաղորդակցութիւնը հեռագիրով է և կը կատարէ երբոր նամակով կուգայ իր հեռագիրին պատասխանը: Սուրհանդակը լրագիր, յօդուած կամ վէպի ձեռագիր տանիլ բերելու համար է միայն, իր կարծիքով, և չի հասկնար որ հեռագիրէ, թէլէֆօնէ տարբեր միջոցով հաղորդակցին իրեն հետ: Օրը քանի մը հեռագիր անպատճառ ունի զարնելիք, ամէնառջինէ բաներու համար մեծ մասով և ծիծաղելի մանրամասնութիւններով: Հեռագիր կնկանը, հեռագիր՝ մէթրէսներուն, հեռագիր՝ իր éditeurին կամ խմբագիրներուն, բուպլի չէքեր բերել տալու համար avancéով, ինչ որ էն կարեւոր ու արդարանալի միակ բանն է իր հեռագիրի չարժաւորթներուն մէջ: Իր ահագին fixe եկամուտը ու ոչ նուազ ահագին վաստակը ուրուն չուրուն կը մսխէ և ամիս չանցնի որ հազարաւոր ֆրանք մի միայն հեռագիրի փարա չիտայ: Բայց ինք գրելու կարողութիւն չունի: Ռուս գրագիրը ու գերման հիւանդապահուհին ֆրանսերէն բառ մը չեն գիտեր: Տղան ալ ասուշ կտրած է և անկէ խնայապսելը ասպնշութիւն է: Օրը քանի

հեռագիր՝ այնչափ անգամ ֆրանսացի բարեկամս որ զբաղում մը չունի՝ կը կանչուի, աւելորդ է ըսել հազար ներողութիւնով ու փոխադարձ բաղմապատիկ նուէրներով, որոնց քով քիչ կշիռ չունէին նաեւ, դրանք ետին մանկամարդ գերմանուհիէն փրցուած գաղտագողի համբոյրները:

Հետեւեալ շաբթուն օր մը, քաղաքին թանգարանին տնօրէնը ու Մաթինօ լրագիրին խմբագրապետ ու վիպագիր տիկին Մաթիլտէ Սէրաօ այցելութեան կուգան համալսարան մատենագիրին, երբ մենք ալ հոն ենք արդէն: Հակառակ իր հիւանդոտ ու դողդոջուն վիճակին, նորէն կը կանդնի մէկ ոտքին ու գաւազանին վրայ և մեզ կը ներկայացնէ իրարու.

--Tchifté-Saraf, littérateur arménien, collaborateur de la revue Massis, auteur du roman «La lune de miel» etc. Եւ փոխադարձաբար.

—Madame Mathilde Sero, rédactrice du journal Mattino, auteur du roman «Au pays de Coccagne» etc.

Համակրելի գրագիտուհին իր ձեռնոցապատ ձեռքը կ'երկարէ դոր շուրթերուս կը տանիմ: Ռուս հեղինակը մեծ յարգանք կ'արդ տայայտէ Խտալացի գրագիտուհիին համար: Տիկինն ալ շատ բարեացակամութիւնով կը խօսի հետս: Ես ալ իմ հիացումս կը յայտնեմ իրեն: Փոխադարձ մեծարանքներ ու դրականութեան վրայ կարճ ասուիս մը միայն, և հակառակ մեր հիւանդ հիւրընկալին թախանձանքներուն ու մեր փափաքին, կը պարտաւորուինք մեկնիլ, կարեւոր ժամագրութեան մը, Բոմբէի երթալու համար, հոլանտացի ընտանիքի մը հետ: Մենէ անմիջապէս ետքը անոնք ալ կը մեկնին:

Հետեւեալ օրը տեսնալու էր ռուս հիւանդը, որ կրակ ու բոց կը ժայթքէր Տիկին Սերաօի գէմ իբր կին, հակառակ անոր որ, երէկ այնչափ պատուասիրեր էր զայն, իբր գրագէտ: Զի լսուելիք խօսքեր, վիրաւորիչ ակնարկութիւններ, անվայել սրամտութիւններով համեմուած շատ անգամ: Մարդ կապ չի կը մնայ...

Շաբաթներ անցան այսպէս: Հիւանդը օրէ օր կ'իյնար ուժէ ու թափէ: Իրաւ է որ ինք ալ միշտ բժշկական պատուէրներուն հա կառակը կը գործէր: Կատաղի կերպով կը ծխէր միշտ: Կուտէր այնպէս, ինչպէս ոչ մէկ տեղ էի տեսած: Խառնակ ու առատ: Կնկանը կը հեռագրէր որ վիճակը աղէկ չէր և քիչ օրէն պիտի մեռնէր, բժիշկներուն ձեռքէն: Նոյն օրը մէթրէաներուն ղրկած զանազան հեռագիրներուն մէջը կ'ըսէր թէ, շնորհիւ Նափօլիի աննման կլիմային, հեռզհետէ առողջանալու վրայ էր և քիչ ատենէն պիտի գար զիրենք սեղմել իր կուրծքին վրայ: Editeurին ուղղուած հեռագիրը միայն և միշտ անփոփոխ էր և avance կ'ուզէր: Իրաւ է որ ինք ալ իր աղ լիկած անյոյս ու խելա- կորոյս վիճակին մէջ, միշտ ու միշտ կ'ար- տադրէր աւելի ապրեցողիչ կերպով առատ- օրէն և աւելի հասուն մտածողութիւնով մը, ու հայեացքներով որոնցմէ փորձառութիւնը, տաղանդը կը ժայթքէին:

Կնիկները շրջապատած էին զայն երբ երի- տասարդ էր, խելացի էր, աղուոր էր: Ինք աշխարհը կանոնէն ճանչցեր էր իր կանխահաս տաղանդով ու բազմաթիւ ճամբորդութիւննե- րով, ամէն բան ունայն գտեր և անոնց գիր- կը նետուեր էր, սերնդական անշուշտ իր զգայածութենէն ալ մղուելով քիչ մը: Ա- նոնք ալ զինքը վառներ, պարպեր, փճացու- ցեր էին: Եւ սակայն որչափ ալ որ իր վի- ճակին անդրադառնալով անիծանք կը վի- ժէր կիներօւն դէմ, անոնց ետեւէն աղուոր կնկան մը հանդէպ ինչպէս իր հիւանդապա- հուհիին քով, ոչխար մը կը դառնար, աչքե- րուն մէջ պաշտանքի արտայայտութիւն մը կը շողար և խնդի դառնալով, համակերպիկ երեւոյթով մը, աչքին մէկը դոյ, բերանը ծուռ, լեզուն ծանր, խռփած աքաղաղի մը մը պէս, կը կրկնէր.

— Ah! Que voulez-vous! Il n'y que ça, mon cher confrère, il n'y a que ça...

Մերունի հեղինակը իր մասնագի- տութեանը, իր հմտութեանը, իր գրա- կան կարկառուն ձիրքին մէջը բնաւ չէր տը- կարացներ: Կրնամ ըսել նոյնիսկ որ իր տա-

ղանդը խոտորնակ կերպով աճած էր, իր մարմինին անկումին հետ: Երբ, համալսար- հային գրականութեան, գեղարուեստներու, միտքի արտադրութիւններու վրայ խօսուէր, իր միտքին յստակութիւնը, լայնահայեացու- թիւնը ու փորձառութիւնը բաղդատութիւն չէին վերցնէր: Երբ այդ պահուն կին այցե- լու մը կամ հիւանդապահ կինը ներս մտնա- յին և կամ խօսքը անոնց վրայ դառնար, միտ- քը մէկէն ի մէկ կ'ազօտանար, կը խարխլէր իր մարմինին պէս և իր մեծ իմացականու- թիւնը կ'ընկղմէր խեղճ, ցաւաքար ու փուճ բաներու թոհուրոյն մէջ:

Օր մը մեծ դժուարութիւնով կառք դը- րին զայն գրկած, ծովէզը պոռայտ էր թալու համար: Աւելի չիտակը, հեռաւոր ճաշարանի մը մէջ, եղանակին հաղուադիւտ բաներէն և մասնաւորապէս իր սիրական bouillabaisse-ը ու Նափօլիի համբաւաւոր langoustes ու տելու համար, յատուկ համեմներով: Մինչ- դեռ ձկնեղէն խստիւ ու ամբողջովին ար- զիլուած էր իրեն: Մենք ալ հրաւիրուած էինք: Դուռնէն դուրս, տասը քայլ անդին, իր տղան, միշտ մաքուր հագուած, միշտ տխրադէմ ու աչքերը վեր' պատուհանին յա- ուած, կը ճեմէր վերվար, յաւիտենական կերպով:

— Ծօ, գեղանի Ամերիկուհիին abonnée հոն է: Բարի յաջողութիւն, Սինեօրինօ, պօռաց հայրը ծաղրելով իր տղան:

Ան' ապշած նայուածքով, կարծես չի հասկնալով բառերու իմաստը, կը ժպտէր մեղի և հօրը:

Վերջին դուրս ելլալն էր: Եկաւ և ան- կողին ինկաւ:

Շաբաթ մը վերջը, երբ հրաժեշտ կ'առ- նէի իրմէն, փոթորկալի օդով մը Ֆրանսա մեկնելու համար.

— Մի' երթաք, սիրելիդ իմ քոնֆրէն, կ'ը- սէր: Սիրօքքօն կը մռնչէ կոր ծովուն վը- րայ: Այդպէսով զիս բաւական ատեն պիտի ղրկէք langouste կամ ձուկ ուտելու հաճոյ- քէն, ի՜նչու որ անոնք ձեր միսովը պարար- տացած պիտի ըլլան և ես սրբապղծութիւն մը պիտի սեպէի ձեր երկտասարդ արիւնով

մանսիւ: Val եթէ փոթորիկէն ազատիք, Թրանսալի կիները աւելի լաւ պիտի գիտնան ծծել ձեր արիւնը:

Եւ իր կատակներէն դո՛ւ կը խնդար ջղա՝ ձիգ կերպով մը: Աչքին մէկը բոլորովին գոցուեր էր և միւսին շրջանակին մէջը մըլսուած միակնոցը, փշուռելու աստիճան կը սխմուէր: Մէկ ձեռքով հիւանդապահուհիին փոքրիկ ու առքսակ ձեռքը բռնած՝ միւսովը ինծի հրաժեշտ կուտար:

Երեք շաբաթ ետքը, Նափօլիի ֆրանսացի բարեկամէս երկար հեռագիր մը կը հասնէր Բարիդի հասցէիս, անանկ ատեն մը ուր ես վերջին ծայր զբաղած, բոլորովին մոռցեր էի զիրենք ամէնքն ալ:

«Մեծանուն վարպետը, հոգեւարքի տաղանապետներու մէջ կը հռչակար արդէն, երբ սոսկալի դժբաղդութիւն մը պատահեցաւ: Այնչափ առողջ, այնչափ ազնիւ ու այնչափ խելացի իր աղան որ կոչուած էր իր հօրը տեղը բռնելու և յետոյ, յանկարծ սիրային criseի մը մէջ գրեթէ ապուշցած էր, երէկ ուշիւղձէրով զարկաւ ինքզինքը սպաննեց ճիշդ այն տեղը՝ ուր մինչև իրիկուն les cent pas կ'ընէր: Վէնէցուէլայի հիւպատոսին աղջիկը որ հետը կը զուարճանար, միշտ ծաղրելով զայն ու քաջալերելով միանգամայն, Ամերիկէն նոր եկած եղբորը հետ Բօմա միկնելուն առիթով՝ կատակի համար ըսեր է որ, իր նշանածին հետ կ'երթայ ամուսնանալու, տեսնալու համար թէ ի՞նչ տպաւորութիւն պիտի ընէ անոր վրայ: Հօրը խմացուցինք: Ահաւոր ցնցումներէ, ցաւերէ, զառանցանքէ ետքը, ինք ալ մեռաւ այս առտու: Երկուքին մահն ալ հեռագրեցինք կնկանը: Մինչև վերջը խելքը գլուխն էր և վերջին պահուն երկու ցաւի մէջ, իր բարեկները ու բարեմաղթութիւնները յանձնարարեց ինծի՝ քեզի համար, և խնդրեց որ փոխանակ նամակի, հեռագրելով հաղորդեմ զանոնք քեզի: Խեղճ մեծ մարդ: Այսօր միեւնոյն ցաւէն մեռած հօր ու տղուն, ձերմակ ու սև զոյգ մը դադաղներուն հետեւած ատենս, սիրտս փոքկեցաւ ու լացի, ինչպէս կուլար Վէնէցուէլաի հիւպատոսին աղջիկը՝ հոս, և սգաւոր մայր մը՝ ապահովաբար հոն, Մոսքուաի մէջ...»

Խեղճ մեծ մարդ: Հիմա ամէն անգամ որ Վէնէցուէլաի անունը կարդամ լրագիրներուն մէջը, չեմ կրնար, սիրտի սեղմում մը զսպել իր դեռահաս ու գեղադէմ զաւակին համար և ամէն անգամ որ գրիչս ձեռք առնելով կ'անցնիմ գրասեղանիս առջին և կը տեսնամ թուղթի դէղերուս մէջ «Մեղրալուսին»ին կիսաւարտ ձեռագիրը, չեմ կրնար չի յիշել զինքը, չողբալ իր կեանքին ու ճակատագրային ցաւին վրայ և չի ցանկալ իր անհուն հմտութեանը, հրաշալի յիշողութեանը ու գերազանց տաղանդին:

ԶԻՖԹԷ-ՍԱՐԱՅ.

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԷՆ

ԱՊՍԹԻՆԱՐԱՆ

(SANATORIUM)

Բ.

Մարդկային կազմուածքին վրայ բարձրութեանց ունեցած ազդեցութիւնները լաւ հասկընալու համար՝ մի առ մի ուսումնասիրենք իրենց 6 արտադրեալները որոնք են.

1. Օդի մաքրութիւն (pureté de l'air)
2. Օդի չորութիւն (sa sécheresse)
3. Անհողմութիւն (l'absence de vent)
4. Արեգական ազդեցութիւն (l'énergie de l'insolation)
5. Վար բարեխառնութիւն (la température basse)
6. Օդի ճնշման նուազում (la diminution de la pression d'air):

Ա. Օդի մաքրութիւն:—Հիւանդութեանց տարածումին և աճման մասին օդին մաքուր ըլլալը մեծ կարեւորութիւն ունի, —«Յորմէ հետէ Բասթօն, իր նշանաւոր փորձերովն ապացուցած է որ յանկալածածին սերունդները գոյութիւն չունին, այլ այն ամէն տեղ՝ ուր գործարանաւոր կենդանի մը կ'աճի՝ օդին կազմիչ սկզբունքներն եղած են իր գոյութեան պատճառը»: Այս գիտական բացատ-

րութեան ընդունուելէն ի վեր օդին մաքրութեան խնդիրն ալ ուրիշ կարեւորութիւն ստացաւ :

Հետեւեալ ցուցակը յայտ յանդիման կ'ապացուցանէ մեծ գիտնականին խորհրդածութիւնը :

Մոնսուրիի Դիտարանին մէջ, միեւնոյն եղանակին կատարուած մէկ տասնորդամեղը խորանարդ տարբեր օդեր տարրալուծուելով՝ ահաւասիկ երեւան ելած միջրոպներուն քանակութիւնը :

1. 2000էն 4000 մեղը բարձր	0 մի.ք.
2. Թունի լճին վրայ (560 մեղը)	8 »
3. Թունի Պէլվի պանդոկին մօտերը	25 »
4. Նոյն պանդոկին սենեկին մէջ	600 »
5. Մոնսուրիի պարտէզին մէջ	7600 »
6. Բարիզի Րիվոլի փողոցը	55,000 »

Եթէ սխալ մը գրեցի, մեղքը ճիտը ըլլայ համրողին :

Ըստ մասնագիտաց՝ անփոշի օդի մէջ թութախտաւորք գրեթէ չեն հաղար և մասնաւորապէս ձիւնի անկումէն յետոյ վարակեալք ինքզինքնին քաջառողջ կը դառնան :

Բ. Օդի չորութիւնը :—Ահաւասիկ երկրորդ պայման մը ևս զոր լերանց վրայ կարելի կ'ըլլայ դտնալ : Անշուշտ լերան օդը նուազ ծանրաբեռնուած է խոնաւուած գոլորշիներով : Այս չորութիւնը, որ այդ տեղերուն յաճախակի հողմահարութեանց ենթակայ ըլլալուն հետեւանք է, միշտ մնայուն է լերանց բարձունքը, որոնք այս շնորհիւ հաճելի կը դառնան և բնակելի, նոյն իսկ ձմրան ցուրտ եղանակին : Այսպէս զեռօյէն 8ը 10ը աստիճան վար ամենաչոր և անշարժ օդը նուազ ցուրտ կը թուի քան թէ զեռօյին մօտ խոնաւ օդ մը :

Արդէն խոնաւութիւնն է մեր մարմնոյն ջերմութիւնը ծծողը և ոչ օդը :

Օդին չոր ըլլալու բարի հետեւանքը այն կ'ըլլայ որ, թոքային ազավիթումները դարմանող աղբեցութիւն մը կը կրեն :

Գ. Անհողմութիւնը :—Հօվը՝ որ ջերմութիւնը առնող տանող մըն է, երբ չի փչեր և օդն հանգարտ կ'ըլլայ հետեւաբար, հիւանդը ազատօրէն կրնայ չըջադայիլ բաց օդին մէջ, և այս կերպ նիհար կազմուածք-

ները, որոնք միշտ դիւրագլգած են հողմահարութիւններու, արեւուն վերկենդանարար լոյսին մէջ իրենց պէտք եղած մարմնամարդը կրնան կատարել, առանց բռնադատուած ըլլալու զգեստներով ծանրաբեռնուիլ :

Դ. Արեւային ազդեցութիւնը :—Այս կարեւոր և էական պայմանն ալ օդին խաւերուն նուազումէն առաջ կուգայ և մասնաւորապէս օդին չոր ժամանակը, քանի որ վերը խոսեցանք թէ օդէն աւելի խոնաւութիւնն է որ ջերմութիւնը կը ծծէ : Արեգակնային ազդեցութեան տեղեակ ըլլալու են լերանց վրայ վերելք կատարողները, որոնք ստէպ արեւահար կ'ըլլան :

Քանի որ միեւնոյն ստեղծողութեան ծընունդ ենք, բնութեան ամէն կանոններն ալ ամէնուս համար հաստատուած ըլլալու են : Ինչպէս բոյսերուն և ծառերուն վերայ արեւը իր ազդեցութիւնը կը ներդրծէ, հողին ընդերքը ջերմացնելով ամէն դարնան, թմրած նիւթը կենդանութիւն կը վերստանայ, ուրիշ կը ծլին գոյնզգոյն ծաղիկներ, կը ծածկուին լեռն ու դաշտը դալարագեղ կանաչութեամբ : Այսպէս նաև արեգական ճառագայթումը միեւնոյն ազդեցութեամբ կը ներգործէ մեր ներսը : Իր կենդանարար ուժը մեր երակներուն մէջ կը մտրակէ արեան ծուլացած շրջանը, որպէս զի աւելի եռանդով փութայ մեր գործարաններուն մէջ կատարուելիք գործողութիւնները կանոնաւորելու, նորոգելու՝ եթէ նորելու պէտք կայ :

Դիտելու արժանի բան է որ Լէյսինի ապաքինարանին ջերմաչափը ձմեռուան կէս օրին զեռօյէն վեր 40—50 աստիճան կը բարձրանայ : Արեւուն ճառագայթները երկրորդ առաւելութիւն մըն ալ ունին որ, մարդկութեան թշնամի միջրոպածին ցեղերը արեւէն ջնջուած են, որ իբր նշանաւոր հականեխիչ կը գործէ, արգիլելով որ նեխիչ տարրերը փտտութեան չոխին : Արդ, արեգական ուժին, գնդակախտին միջրոպին ծաւալման դէմ կենալուն և դանոնք բնաջինջ ընելուն այս յատկութիւնը, ախտին տաժողական դարմանին նպաստող կարեւոր առաւելութիւն մըն է : Հօ վալէի, Անկատինի և նոյն

խակ Լէյսինի մէջ—ի մեծ հրճուանս տանտի-
կիններուն—առանց աղ և ծուխ գործածելու՝
օդին այս հականեխութեան շնորհիւ չոր միս
կը յաջողին պատրաստել :

Ե.—Վար բարեխառնութիւն :—Ջերմու-
թիւնը, քիչ թանձրութեամբ եղող մթնոլորտի
մը մէջ, ճառագայթումի շնորհիւ աւելի դիւ-
րաւ կը ցրուի : Ալպեան գօտիներուն վրայ,
իւրաքանչիւր 170 մեթրոյն, ջերմաչափը մէկ
աստիճան վար կ'իջնայ : Ամէն մարդ գիտէ
որ լեռնաբարձունքը ստամոքսին ջրդերը որ-
քան սաստիկ կը դրդուեն : Ո՛վ չի յիշեր Ա-
լեմտադիի, Պէօյլեքտէէյնի ջուրերուն և կամ
հովասուն Խրիստոսի օդին ազդեցութիւնը :
Մարդ կ'ապրի—և խօսքս շատակերներուն
չէ—իր կերածին քանակութիւնը մտաբերե-
լով, քանդի, քաղաքին օդին մէջ նիհարցած
ստամոքսը այդ բարձունքին վրայ նոր ուժ
մը կըստանայ և ասոր համար է որ քաղցրա-
համ ջուրերու մօտ շամփուրով պատրաստուած
խորովածները և խորտիկները, վայրկեանա-
կան կ'անհետանան ճարպիկ աճալարու-
թեամբ : Ախորժակին բացուիլը աւելի զգալի
է ձմեռը, քանդի մարմիննիս աւելի ջերմու-
թիւն արտադրելու ստիպուած ըլլալով, ա-
ւելի շատ սնունդի կարօտ է : Ուստի, դար-
մանող բժշկին համար բնական դարմանի մի-
ջոյ մը կ'ընծայէ օդին վար բարեխառնու-
թիւնը, հիւանդին տենդոտ վիճակին ջերմու-
թեան աստիճանը նուազեցնելու համար :

Զ. Օդին նեւաման հոլազուր :—Բարձրու-
թեանց այս 6 առաւելութիւններուն կարեւո-
րագոյնը այս վերջինս ըլլալու է, որովհետեւ
օդին նօսրանալը դէպի մարմնոյն եղերքը և
դրսի կողմը կը բերէ արիւնը որ մաշկին խո-
զովակներուն մէջ կը համախուսի (congestion)
մինչդեռ թոքերուն և ուրիշ խողովակներուն
մէջ հակառակը կը պատահի, ուրիշ կը հե-
տեւի թոքերուն ապավիժումներուն բարեու-
քումը : Միեւնոյն ժամանակ օդին ճնշման
նուազումին ազդեցութիւնը արեան հեռանա-
լէն օգտուելով կը փութայ թոքերուն վնաս-
ուած մասերը սպիացնելու : Աւելի մանրամաս-
նութիւններ մասնագէտներու կը վերաբերին,
քանդի չափազանց գիտական է նիւթը :

Այլ առանց բժշկական նիւթերու խորթին
բացատրութեանց մէջ մտնալու, կ'ուզեմ
միայն յիշատակել որ լեռան օդը—որ դաշ-
տային օդէն նուազ հարուստ է ածխածինով
—պարտական ըլլալով մարմնոյն գործարան-
ներուն մէջ միշտ միեւնոյն ջերմութիւնը հայ-
թայթելու, պիտի ստիպէ թոքին ջրդերը ա-
ւելի արագ շարժման, կուրծքի բռնի և անըզ-
գալի մարմնամարզի մը որ նախամեծար է
քան թէ օդադարմանութեան մէջ գործած-
ուած գիտական գործիքներով ձեւք բերուած
նմանօրինակ արդիւնք մը : Ինչպէս են զան-
գակները և ուրիշ գործիքներ, որոնք օդա-
հանութեամբ հիւանդին արիւնը դէպի սը-
րունքները և ոտքերը բռնել կուտան : Օդին
նուազումով արեան դէպի մարմնոյն երեսը
գալուն ապացոյցը ունինք՝ օդապարիկով վե-
րեւք ընդդէմընդ թիւն և ականջներէն ե-
կած արիւնի հոսումները, որոնց սաստկանա-
լէն կրնայ մահ ալ հետեւիլ :

Արդէն լեռնաբնակ ժողովուրդները կուրծ-
քով ուռուցիկ կ'ըլլան և քաջալանջ :

Օդին նուազումէն կը հետեւի նոյնպէս
արեան կարմիր գնդակիկներուն (globule)
քանակութեան բազմաճալը : քանդի արիւնը
աւելի ածխածին քաղելու համար՝ աւելի կար-
միր գնդակիկի պէտք ունի : Ժննչվի բժշկա-
կան համաժողովին մէջ Տոքզ. Պերթ ապա-
ցուցած է որ Բերուի լամաները որոնք 4000
մեթր բարձրութեան վրայ կ'ապրին, աւելի
ածխածին կ'իւրացնեն քան թէ Բարիդի կեն-
դանիները : և հետագայ գիտնականք նոյնը
ստուգած են որ բարձունքը փոխադրուած
կենդանեաց արեան մէջ կարմիր գնդակիկնե-
րուն թիւը մեծապէս կ'աւելնայ :

Այս կերպ 6 կարեւոր պայմաններով օժ-
տուած տեղւոյ մը վրայ պէտք է հաստատ-
ուի ապաքինարան մը, քանդի դեղերուն հա-
ւասար օդին ունեցած առողջարար ազդե-
ցութիւնը անժխտելի է, ինչ որ Լէյսինի մէջ
կը տեսնուի, ուր ստէպ, կ'ըսէ սրտիկին յօ-
րինիլը, նուազ դեղերով և ջրաբուժութեամբ
և ուրիշ դարմաններու ենթարկուելով հի-
ւանդները կը բուժուին, պարզաբար բաց օ-
դին մէջ բնակելով : քանդի շարունակ բացօթ-

եայ ապրիլն իսկ յարատե դարմանում մըն է :
Եւ պրակին մատենադիրը խոհեմութեամբ
կը յաւելու . « Եթէ Լէյսինի հաստատութեան
դիրքին առողջական առաւելութիւններուն
վրայ աւելցնենք նաև դեղերու բարեբար մի-
ջամտութիւնը , իսկոյն պիտի ունենանք ամ-
բողջութիւն մը , որուն ազդեցութիւնը անվը-
րէպ դարման մըն է զնդակախտէն վարակեալ-
ներուն համար » :

Յաջորդով մը պիտի նկարագրեմ այս կա-
րեւոր հաստատութեան և նորաշէն Պլինեիի
ապաքինարանին շինութեան մանրամասնու-
թիւնները , ուր մասնագէտը ամէն ճիշ-
թափած է տիպար ապաքինարանի օրինակ մը
կերտելու համար :

Բերա

ԼԵՒՈՆ, ԿԻՒՐԵՂԵԱՆ

Վ Ե Ր Յ Ի Շ Ո Ւ Ն

ՕՐ. Ե. Է. ԻՆ

Վերեմ լոյսը կը փողփողէր հեռագին ,
Լուսամփոփին կարմուքիւնը հագած ,
Սեմեակին մեջ մարդ չկար .
Լուսքիւնն ալ սուզը կուլար իր կեանքին ,
Թախիծներով . խոկումներով մըքամած ,
Կ'երագէի խօլաբար :

Քիչ մը ետքը հին նամակներ ձեռքս անցան ,
Սին , անօգուտ , դեղնած քուղքեր ամենքն ալ ,
Ու ձանձրացայ ես նահեմ .
Յետոյ վեպ մը քղքասեցի , համր , անձայն ,
Բայց չկրցայ ուշի ուշով զայն կարդալ ,
Կ'անցէի իսրորեն :

Տեսութիւնը ներսս եր անցեր յամբար ,
Արհաւիրքին սարսուռնեմը անհուն .
Լոյսը կուլար միշտ կարծես .
Ու այդ պահուն միտքս յանկարծ դո՛ւն ինկար ,
Վերյիշումին քաղցրութեամբը առլըցուն ,
Եւ արքնայ երագես :

ՄԱՌԻ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍՅԱՆ

ՄԱՍԻՍ՝ 1904ին :— Ինչպէս որ ծանուցինք մեր նախորդ թիւի նմրագրական Յայտա-
բարութեամբ , չորս տարուան կանոնաւոր ընթացքէ մը ետքը որոշած ըլլալով այլեւս ԿԱՆ-
ԽԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ դրութիւնը գործադրել անխտիր , մեր հեռաքնակ այն ըն-
թերցողները որոնք կը փափագին նորոգել իրենց բաժանորդագրութիւնը յառաջիկայ տա-
րեւրջանին համար , պէտք է բարեհաճութիւնը ունենան մինչև յունուարի տիւրքը մեզի
հասցնելու իրենց բաժանորդագիրը և կամ՝ դործակալ զանուած քաղաքներուն մէջ՝ յանձ-
նել գործակալին :

ԲԱՍՔՈՒԱԼԱ ԻՎԱՆՕՎԻՉ

5.

(Pasquale Ivanovitch)

Գրեց. Բիլի ԼՕԹԻ.

Թարգմ. Չիժով-ՍԱՐԱՅ.

Ծովը ալեկոծ էր և վտանգաւոր՝ իմ պղտիկ մակույկիս համար. և թաղծալի տը պաւորութիւն մը կունենայիր, զիչերային խոր խաւարով հասնելով այդ անտառակներուն մէջ՝ որոնք ձարձաթխներով և ողբուկով նմանող տրտում ձայներով լեցուն էին: Ինծի անանկ կուգար որ ես անիծապարտ գործ մը հետապնդելու վրայ էի, և բովանդակ բնութիւնը մահուան սպառնալիքը կը թքնէր վրաս...

Լլսօր օդը չափուեցաւ, երկինք նորէն անբիծ ու կապոյտ կը տարածուի մեր գլուխներուն վրայ. աղուոր արեւ մը լեռնավայրը կը տաքցնէ. նորէն ամառ եկանք:

ԺԳ.

Երկուճաբքի, 22 Յոյեմբեր:—Երէկ ձիով Քասթէլնուօֆօ դացի, ինծի հրացան մը, և Բասքուալին երկու իֆօն գնելու համար, զորս իբր յիշատակ պիտի պահէ, երբ ես վերջնապէս հեռացած ըլլամ իր երկիրէն:

Ճամբայ ելած ատենս օդը սպառնալից էր նորէն. փոթորկայոյզ ամպեր կը կուտակուէին լեռնակատարներուն շուրջը, ամէն կողմ: Մօնթէնէկրօի բովանդակ լեռնաշղթան ծածկուած էր սև վարագոյրի մը ետին, որուն վրայ երբեմն երբեմն փայլակին ճերմակ լոյսին զիկղակած և խաղալը կը տեսնուէր:

Փութով առաջ կը վարէի ձիս, որ կը վախնար: Որոտումը ոչ մէկ տեղ այնչափ մեծաշառաչ էր որչափ այս լեռներուն մէջ, և ամէն մէկ բռուն գողիւնին՝ որ ամէն բան կը դրդեցնէր ու կը գողգողացնէր, ձիս մէկդի կը նետուէր և կ'իյնար մրտենիներուն մէջ:

Քասթէլնուօֆօի մէջ, հեղեղային տեղաւարափը վերսկսաւ: Ձիս՝ կրկնօրիօ Եօօրիչի յարգանոցը դնելէս ետքը, ապաստանեցայ արեւելեան ոճով պղտիկ սրճարան մը՝ ուր սեղաններու շուրջը գիւղացիներ՝ կային

նստած: Տեղական բաներու վրայ միասին խօսելով հանդերձ, կը զիտէինք անձրեւը՝ որ աղտոտ ապակիներուն երկայնքն ի վար կը չալտար:—Ժամանակը կ'աւցնէր, բայց անձրեւը կը տեղար միշտ:—Փողոցն ի վար, դեղին ջուրի ճշմարիտ հեղեղներ, ջրվէժի ժխորով մը, կը գահավիժէին դէպ ի ծով: Մեր գիմացի կողմը կար իֆօններու վաճառորդին խանութը՝ ուր մեր երէկուան կարգադրութեան համեմատ, Բասքուալ, ինք ալ եկած պիտի ըլլար որոշեալ ժամուն:—Բայց Բասքուալս չէր գար:

Օղին մէկ պղտիկ պայծառացումին առտենը, նորէն ձի էի հեծած. չուտով Պօղիչ վերադառնալու համար, երբ յանկարծ, քաղաքին դրանը առջին, ետեւէս առի ծանօթ, մեղմիկ ձայն մը՝ որ զիս կը կանչէր. «Սինեօր, սինեօր»:

Թափթաց էր Բասքուալս: Գլուխին վրայ առած էր իր մօնթէնէկրեան ծածկոցը. ճամբայ քայլէն երեսները կարմրոկէր էին, մաղկեր հովէն ու անձրեւէն խառնափնթոր եղած էին: Դուրս ելլալու վրայ էր հին պատնէշին ետեւէն և ցնծուն ձայնով մը ետեւէս կը կանչէր. «Սինեօր, սինեօր»:

Երկուքս մէկ վերադարձանք պատկերավաճառին խանութը: Սուրբ առարկաներով լեցուն, մութ ծակ մըն էր ան. սլաւական աղօթագիրքներ, բիւղանդական պատկերներ, ոսկեղօծ իքօններ, մատուցներ, մարդկային բեկորներ, ոսկեփայլ շրջանակներու ու մարգրիտներու մէջ առնուած մետելի ոսկորներ:

Բասքուալս կը չաղակրատէր ակնոցաւոր այդ ծերունիին հետ որ իր դարակներուն փոշին կը խառնշտկէր, իր բոլոր գանձերը մեր առջև փռելու համար. յուզուած, տրոփուն էր խեղճ աղջիկը. նման տղու մը՝ որ երկար ատեն բաղձացուած բանի մը տիրանալու վրայ է և որ ընտրելու վարանքին երջանկուծ թեանը մէջ՝ խռոված կըղզայ լնքղինքը:

Սուրբ Թիւրիֆան (այն՝ որուն գանկը պահուած է Գաթարօի մայր-եկեղեցիին գանձարանին մէջ, ոսկեպտտ ու աղամանդակուտ տուփով մը) — սուրբ Թիւրիֆան և սուրբ Պլէդ եղան երկու այն պաշտպաններ՝ որոնց վրայ կանգ առաւ վերջապէս իր որոշումը։ — Եւ սակայն ուրիշ աւելի սիրուն սուրբեր կային հոն, բայց այս երկու սուրբերը, ոսկի յատակի մը վրայ, արծաթապտտ հագուած էին, և շրջանակները մասնաւորապէս անբաղդատելի էին. ասպակիին տակ բարձրաքանդակ ու բազմերանգ կակաղի հիւսքեր կային, մետաղեայ տերևուտներով ընդելուզուած։ — Ենկուքն ալ, սուրբ Թիւրիֆան և սուրբ Պլէդ, այդ ծաղիկներուն մէջտեղէն կը ժպտէին միջնադարեան դէմքերու միութիւն ու տարտամ արտայայտութիւնով մը։

Բաւական վարանումէ ետքը, անձրեւին պատճառով որոշեց զանոնք հոն ձգել մինչև յաջորդ առտուն և երկուքս մէկ ճամբայ ելանք Պօղիչ երթալու համար, ինք ոտքով, ես ձիով, նոր սկսող ու թեթեւ տեղատարափի մը տակ։

Մեր դէմի կանանչ ճամբէն հոս կուգային իտալացի նաւաստիներ, Գաթարօի վատահամբաւ տուններէն փախած թուխ աղջիկներու հետ զբօսանքի ելած։ Բասքուալ քիթը բերանը ծռեց և բարձրադէզ ու ջրալից թըփաստանին մէջը նետուեցաւ։ Յանկապատին միւս կողմէն շարունակեց քալել ինծի հետ համաչափ. ես իմ ձիուս վրայէն կրնայի նըմարել տակաւին անոր կարմիր պէրէին վերի մասը, բայց Իտալացիները որոնք ոտքով էին չէին կրնար տեսնալ զայն։ Թուխ աղջիկները իրենց յօսնական ժպիտները նետեցին երեսիս, և ամբողջ խումբը անցաւ գնաց, առանց միտքէն անցնելու որ մրտենիներուն ետեւէն, լեռնային թարմ ծաղիկ մը կ'անցնէր, միմիայն ինծի յատուկ։

Կէս ժամուան ճամբայ երթալնէս ետքը, տեղատարափը կատղեցաւ։ Ճամբուն վրայ պանդուկ մը կար՝ ուր մակուկալարներ, նըստած խմելու վրայ էին։ Բասքուալ մերժեց

ներս մտնալ։ Ինչուս պէտք, ձգեցի որ երթայ մինակ պղտիկ յաճառ աղջիկը և ես ներս մտնալով նստեցայ սեղանին, քովը, միւսներուն հետ, որչափ ատեն որ թօնը տեւեց։

Կարճատեւ նոր հանդարտութիւն մը, և ես նորէն մեկնեցայ քառատրոփ։ Շուտ մը հասայ Բասքուալին ետեւէն։ Սրտագին կը խնդար ան, ինքնագոհ ու զուարթ։

Ստիպուեցայ իրեն հետ համաքայլ ընթանալ և այս անձրեւին տակ դանդաղօրէն առաջանալ։ Իր հագուստները թաթախ էին եղած և իր կիսաբաց չիակին մէջէն, երկինքի ջուրը կը հոսէր ոսկեփայլ լանջքին վրայ։

Երբոր Պօղիչ հասանք, ան՝ իր հիւղակը տանող ձախակողմի արահետը մտաւ և ես, պանդուկ մտայ, որթածիւղերու խարոյկի մը առջև վրաս գլուխս չորցնելու համար։

Գիշերը մինչև առտու փոթորիկ։ Բոլոր այդ լեռներուն մէջ հովի սոսկալի յորձանքներ, սարսափնող սուլիւններ։ Լը Թեմերէո հաստատ չի կենար իր խարխիւներուն վրայ։ Ռուս ծովակալին նաւն ալ նմանապէս, և կ'իյնայ իր դրացիներուն՝ Ֆրանսացիներուն վրայ։ Բովանդակ նաւախումբը գիշերը անքուն կը հսկէ։

ԺԵ.

Շաբաթ 27 Յուլիսի։ — Ահա շաբաթ մը ևս անցնելու վրայ է և տակաւին միշտ սպասելու վրայ ենք այս երկիրին մէջ։

Երկուշաբթի իրիկուան հովի սաստիկ զայրուեցէն ի վեր, Պօղիչի առջև նուազ բազմութիւն կայ. Ռուսերը, Աւտրիացիները, Իտալացիները, Ալմանները խոհեմութիւն սեպեցին մեկնիլ և երթալ աւելի հեռուն, Մէլինեաի ծովախորշին մէջ խարսխել։ Մենք՝ Ֆրանսացիներուն հետ, մնացինք հոս։

Ֆրանսացիները ցամաք չեն ելլար շատ և լեռնավայրի արահետներուն մէջ, հովիւներէ ու սլաւ գեղջուկներէ զատ ուրիշ մէկու չես հանդիպիր։

(Շարունակելի)

Արժանեք Կ. Ս. ԻԻԹԻՃԱՆ

Տպագրութիւն ԱՐՄԵՆԻԱՅ Օրագրի

Ի Ի Ն Ի Օ Ն

ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆՍՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԴ

ZUUSUSSTUL Ի ԲԱՐԻՁ 1828-1829

ՀՐԴԵՀԻ ԶԻՒՂ

Մինչև 1902ի վերջը հատուցեալ վնասը 274,000,000 Ֆր.

1902ին գանձուած ապահովագրին 24,000,000 »

Դրամագլուխ երաշխաւորեալ 119,000,000 »

Ապահովագրեալ դրամագլուխ 21,500,000,000 »

ԿԵՆՍՑ ԶԻՒՂ

Մինչև 1902ի վերջը հատուցեալ վնասը 139,000,000 Ֆր.

Ընթացիկ ապահովագրութիւնը 272,000,000 »

Դրամագլուխ եւ պահեստը 158,000,000 »

1092ին գանձուած ապահովագրին 12,000,000 »

որ ընթացիկ ապահովագրութեանց գումարին հետ կը համեմատի 60% — ինչ որ «Իւնիոն»ի ապահովագրելոց կ'ընծայեն հսկայ երաշխաւորութիւն մը ՈՐՈՒՆ ՆՄԱՆԸ ԿԱՐԵԼԻ ԶԷ ԳՏՆԵԼ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՁ ԳՈՐԾՈՂ ՈՒՐԻՇ ՈՐ ԵՒ Է ԸՆԿԵՐՈՒ ԹԵԱՆ ԳՈՎ:

Արեւելքի համար մասնաւոր սակացոյց՝ գեղջեայ գինեւոյ: Նպաստաւոր պայմաններ անհամեմատ կերպով աւելի գերադանց քան ուրիշ որ եւ է ընկերութեան պայմանները: Շահաբաժիններու տարուէ տարի անմիջական վճարում, որով Իւնիոնի ապահովագրուողը ԶԵՐՄ ԵՆ այն վնասներէն եւ յուսախաբութիւններէն, որոնց կ'ենթարկուին միշտ այն անձինք, որ շահաբաժիններու բարդման (accumulation des bénéfices) ՅՈՒԻ եւ ՎՆԱՍԱԿԱՐ դուրեալք գործող ընկերութեանց կ'ապահովագրուին:

Ընկերութեան դրամացունցն է ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԿԱՑՍԵՐԱԿԱՆ ՊԱՆՔԱՆ

Թուրքիոյ եւ Արեւելքի Տնօրէնութիւն

Պոլիս, Սուլթան Համամ, Բասաժ Քաթրըն Օղլու

Մասնաճիւղ՝ Ղալաթիա, Ինայէթ Սան: — Գործակալութիւնը Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքաց մէջ

ՅՈՎԱԿԻՓ ՊԱԼՊԱԼԵԱՆ

(ՄԵԼՐՈՒՆԻ)

ԱՏԱՄՆԱՐՈՅԺ

Սուղափերիէ Հիւանդանոցին եւ

Պարսկական Դեպարտման

Բերա, Մեծ Փողոց, Թագսիմ, քիւ 61

Զբոսանքան աբադման

Պալապիւան ամէն օր ակոսայի ամէն տե-

սակ հիւանդութիւններով տառապողները կ'ընդունի. իսկ Ուրբաթ, Կիրակի եւ Նրեքշաբթի մինչեւ ժամը 5: Դիչերուան ու եւ է ժամուն կարելի է դիմել: Պալապիւան կ'երաշխաւորէ իր լեցուցած ու շինած ակոսաները: Յորեկները ակոսայ քաշել տալու համար որոշ վարձք մը չկայ. քաշել տուողին կամքէն կ'ախեալ է:

Աղօտաներուն ձրի

ԱՊԱՌԻԿ ՎԱՃԱՌՈՒՄ

ՀԵՐՃԱՅԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ՎԵՐՁԻՆ ԳԻՆ

Եթէ կ'ուզէք ամէն տե-

սակ գոհարեղէններ ունե-

նալ, աժան ու ճաշակա-

ւոր, թէ՛ արեւելեան եւ

թէ՛ եւրոպական ճաշակով

պատրաստուած, ժամա-

ցոյցներ, արծաթեայ դա-

ւաղաններ եւայլն, դիմե-

ցէ՛ք Պոլիս, Ոսկերչաց Շու-

կան, Մեծ-փողոց, Թիւ 13:

Հարիւրին 20 կանխիկ, մնացեալին համար 100ին 5 չարաթական վճարում: Կանխիկ գնողին համար հարիւրին 5 զեղչ: Գործածուած գոհարեղէնները եթէ փաստուած չեն՝ 100ին 10 զեղչով եւ կ'առնուին. իսկ ապառիկ դռնողներէն՝ 100ին 15 զեղչով:

ՌՕՍԻԱ - ROSSIA

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԻՆՆԱԿԱՆ, ԿԵԱՆՔ, ՓՈԽԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ, ԱՐԿԱՄԲ

1881 մարտի 20-ի Կայս. Ուկրաինական արտոնում

Կեդրոնատեղին Ռեդերսպուլսկ, իրեն յատուկ չէնքը:

Ընկերութիւնը խիստ նպաստաւոր պայմաններով ապահովագրութիւններ կ'ընդունի Կեանքի վրայ, եւ ՀՐԻՆՆԱԿԱՆ, ՓՈԽԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ, ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԱՐԿԱՄ- ՆԵՐՈՒ ԴԷՄ, ցկեանս ապահովագրութիւն ՇՈՒԿԵԿԱՌՔՈՎ ԵՒ ՇՈՒԿԵՆԱՌՈՎ ՈՒՂԵՒՈ- ՐՈՒԹԵԱՆ ԱՐԿԱՄՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ, ինչպէս նաեւ ՀԱՅԵՆԻՆԵՐՈՒ ԵՒ ԱՊԱԿԻՆԵՐՈՒ Կոտ- րուելուն դէմ:

Ընկերութեան դրամագլուխը, ամբողջապէս վճարուած	10,666,667	Ֆրանք
Երաշխաւորութեան գումար աւելի քան	137,300,000	»

Ընկերութեան ապահովագրողներուն վճարուած դրամա- գլուխ եւ վնասուց հատուցում	282,000,000	»
--	-------------	---

1902 տարւոյ մէջ գանձուած ապահովագրի եւ տուոս	54,000,000	»
--	------------	---

Ամէն տեսակ տեղեկութեանց համար դիմել Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղին, Ազարեան խան, Վոյլոտա, Դալաթիա:

ՍՐՄԱՔԷՇԻ ԶՈՒՐ

(ՊԵՅՔՕԶ)

ԱՆՈՐԺԱՀԱՄ, ԹԵԹԵՒ ՈՒ ՕԳՏԱԿԱՐ

Սոյն հանրաժանօթ աշխարհին ջուրը, ախորժակամ եւ վճիտ, յանձնարարուած է մայրաքաղաքիս ակաւաւոր բժիշկներուն կողմէ, որոնք անձամբ փորձած են անոր յատ- կութիւնները: Մասնաւորապէս, քիմիագէտ Պ. Բիէռ Արէոի տարրալուծած է զայն եւ Թաշաէլէնի ու Դանլըգաւաքի ջուրերէն գերազանցապէս լաւագոյն դասած է, ստուգե- լով որ անոր ջրաշափական աստիճանը 10 է եւ բնաւ ստամոքսի ծանրութիւն չիտար:

Տեղական հիւանդանոցներէն շատեր, իրենց բժշկապետներուն յանձնարարու- թեամբ, այս ջուրը կը գործածեն, որ ուղղակի աղբիւրէն կը բերուի ամենայն խնամքով եւ մաքրութեամբ: Ինչերը ու տակառները հոն լեցուելով ու զմտուելով:

ՍՐՄԱՔԷՇ ԶՈՒՐԻՆ գերընտիր ու անմրցելի բլալը հաստատած են նաեւ, քի- միագէտ Տօքթ. Մանիէզաու, հետեւեալ բժիշկները:

Տօքթ. Տօքթ. Կաշա (ընդհ. քննիչ առողջապահական վարչութեան) Կապուլի, Զէրրի, Սթէքուլի, Ավիլիանօ, Մալի, Միրապէլ, Բանայօթ պէյ, Պալիտիս, Բարաքօվսքի, Բլէմով, Մօրթման, Տէլլասուտա Ֆայիդ փայա եւ Սիմօնօֆ:

Վաճառման կեդրոնատեղիներն են՝ ԲԵՐԱ, Մեծ-Փողոց, Հալէպ Խան, Թ. 7, ՊՈԼԻՍ, Սիրքէնի, Պալը-Ալիի մեծ պողոտային վրայ, Թ. 34 մթերանոցը, ինչպէս նաեւ Շուկային Նուրի Օսմանիյէի դրան կից Թ. 21 խանութը:

Սոյն մթերանոցներուն մէջ կը վաճառուի նաեւ, ՍՐՄԱՔԷՇ ջուրէն դատ, Բա- րաքօվաքի ջուր: Ինչերը շատ ատան են՝ ժողովրդեան դիւրամատելի բլալը համար:

Փորձի համար շիշ մը գնեցէք ՍՐՄԱՔԷՇԻ ջուրէն, եւ այնքան համով ու թեթեւ պիտի գտնէք, որ վստահաւոր պիտի գործածէք զայն այսուհետեւ:

ՖԵՆԻՔՍ ՕԹՐԻՇԻԷՆ

ԿԱՅՍ. ԹԱԳ. ԱՌԱՆՁՆԱՇՆՈՐՀԵՍԱԼ ԱՊԱՀՈՎԱԳԻՐ. ԸՆԿ.

Հրդեհի եւ կեանքի (ի վիէննա)

ՊԱՏՈՒՍԱԿԱԼ ՆԱԽԱԳԻՐ ՀՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Ն. Ա. Բ. ԴՈՒՔՍ ԱՌԻՏԵ ՏԵ ՊԱՎԻԴՈ

ԼԱ ԷՍԹՐԵՅԵԱ

Ապահովագր. ԸՆԿ. ընդդէմ հրդեհի (ի ԲԱՐԹԱՅԷՆ)

ԱԼԼԵԱՆՑԱ

Սովային ապահովագր. ԸՆԿ. (ի ձԵՆՈՎԱ)

Սոյն ընկերութեանց Դրամատունն է ի Կ. Պոլիս, Քոնսթանտինոպոլ

Ընդհ. եւ լիազօր ներկայացուցիչ Թուրքիոյ

Գ. ՅԵՐԱՏԵԱՆ

Գրասենեակ, Պոլիս, Հանօբուլօ խան, Թ. 52-53-54-55-56

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

Գ. ԳԱՐՐԻԷԼԵԱՆ

ԲԵՐՍ. ՄԵԾ ՓՈՂՈՅ ԹԻՒ 200

Կալաթա-Սէլայի Լիսէին Գ' մ

ԳԵ. ԷԵ. ՇԲ. օրերը առաւօտեան կանու-

խեն մինչեւ իրիկուան Ժ 11 1/2

ԲԵ. ԳԵ. ՈՒՐ. օրերը ճեմ մինչեւ 11 1/2

Նիքոսի օրերը ժամադրութեամբ

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ԿԵՐ. ԴՐԱՏԱՆ

Զամառնարար իւր 64

ԸՆԹԱՅՔ ԸՆԹԵՐՅԻ.— ԴՊՐՈՑԻԳԻՐՔԸ,
Հրատարակուեցաւ Տարր. Ը. Բ. տարին.
ճոխ պատկերներով ու բազմազան նիւթերով.
հեղ. 2. էֆ. Թրոսեանի. գին 4 դան.
Դպրոցի պատ. Տնօրէնք օրինակ 12 ձրի կը
ստանան, 50 փարայ բօսթի ծախք զրկելով.
Ուղղակի Դրատան ղիմողներուն կ'աւելու
գելլ մը տուի:

Վ. Յ. Յակօբեան Անդղ-Հայ Բառգիրքը
որ սպառելու վտայ է, միմիայն յիշեալ գրա-
սուներ կը գտնուի, ուր ղիմուել են պէտք ու-
նեցողները:—գին 80 դր:

Ամեն վնարում կանխիկ է:

ՇՐՋԱԲԵՐԱԿԱՆ

ՅԵՆՔՍ ԼՈՆՏՈՆ

ԱՊԱՀՈՎԱԳԻՐԱԿԱՆ ՀՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ, 15/28 ՆՈյ. 1903

Տ... Ղալաթիս, Վիքալիս խան

Պ. Պ. Ն. Սուսն եւ ընկ. դադրած ըլ-
լալով Ֆէնիքս Լիմիթըտ ապահովագրական
ընկերութեան գործակալութենէն, պատիւ
սունի ծանուցանել ձեզի թէ լիազօր ընդ-
հանուր գործակալ անուանուեցայ նոյն ըն-
կերութեան թէ՛ Պոլսոյ եւ թէ գաւառներու
համար, արածուած ըլլալով նոյն ընկերու-
թեան կողմէ ապահովագրութիւններ կնքե-
լու հրդեհի դէմ յանուն նոյն ընկերութեան,
եւ տեղւոյն վրայ կարգադրելու եւ վճարե-
լու հրդեհէ առաջ եկած վնասները:

Նոյն ընկերութեան երկար առնէն ի վեր
ունեցած վստահելի եւ ամուր դիրքը, եւ իմ
իւր 20 տարուան փորձառութիւնս՝ ապահո-
վագրական գործերու մէջ, երաշխաւորու-
թիւններ են թէ լաւ կերպով պիտի մատա-
կարարեմ այն շահերը որոնք ինձի պիտի
յանձնուին յարգելի յաճախորդներուն եւ ընդ-
հանուր հասարակութեան կողմէ:

Սպասելով ձեր հրամաններուն, կը խնդ-
րեմ որ հաճիք ընդունել, Տիար, իմ ամե-
նախօրին յարգանքաց հաւատարմութիւնը:

Գ. ՎՍՐԴԱՆԵԱՆ

ՏԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

ՏՈՒԹ. ՄԱԼԻԱՍԵԱՆ

(ՎԿՂՅԵԱՆ. ԲԱՐԻՉԷ)

Մ Ա Ս Ն Ա Գ Է Ց

կանանց հիւանդութեանց, մանկաբարձ,
վիրաբոյժ

Բերայի դարմանատունը փոխադրած է՝
կրկին Բերա Սագըզ Աղաճ փողոց, թիւ
26, ուր հիւանդներ կ'ընդունի ամէն օր
կէս օրէն վերջ ժամը 1—4 (Ը. Ե.):

Ժամադրութեամբ՝ կէս օրէն առաջ:

Կարօտ հիւանդները կը դարմանէ Բե-
րայի (Սր. Երրորդութեան եկեղեցւոյ)
Աղքատախնամի դարմանատունը՝ ամէն
հինգշաբթի՝ առաւօտէն մինչեւ կէս օր:

Ծանօթ.— Վիրաբուժական, ուղղա-
մարդական (orthopédique), ծննդաբերա-
կան եւ ամէն կերպ արգանդի հիւանդու-
թեանց շատ կարեւոր գործողութիւնները-
ենթականերու տուններուն մէջ՝ կատար-
եալ ապահովութեամբ եւ /մեծ յաջողու-
թեամբ կարենալ կատարելու համար՝ գի-
տական ամենավերջին մեթոտներու հա-
մապատասխանող կատարելագործեալ գոր-
ծիքներու մանրամասն ամբողջութիւնը
հոգացուած է:

ԿԱՐԱՊԵՏ. ԷՅ. ԻԻԹԻԻՃԵԱՆԻ Թարգ-
մանած գիրքերէն հետեւեալները կը զբա-
ղուին Պաղտատեան գրատունը եւ մայրա-
քաղաքիս միւս հայ գրավաճառներուն քով:

	հասոք	դրո
Կարմիր մարդոց երդումը	2	10
Ընտանեկուրկ	2	12
Փարիզի ամուսնութիւնները	1	5
Թափառական Հրեայ	4	50
Արուարձանին տղան	3	15
Հանրակառքին ոճիքը	1	5
Սկզբունք Բաղ. Տանեսութեան	1	4
Ընտանեկան գողտիքներ	3	15

ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ Թ. ԳԱՐԱԳԱՇԵԱՆ

Հեռագր. Հասցե՝ ԳԱՐԱԳԱՇԵԱՆ — ԿԻՐԱՍՈՆ

Գնում եւ վաճառում, ներածում եւ ար-
տածում ի հաշիւ:

Բացարձակ պայման՝ ԿԱՆԽԻԿ:

Յանձնառողէք պիտի գնահատէ յաճա-
խորդը: Կրկնապատիկ կը տուժէ ո՛ր եւ է
վնաս, որ արդիւնք ըլլայ գարծակալութեան
անհոգութեանը: Հրապարակի մասին պահան-
ջուած ծանօթութիւնք փութով կը ղրկուին,
եթէ 1 շրջանոց փուլ ներփակուի: Յայտա-
գիրը կը ղրկուի պահանջողներուն: Դիմողը
բերեք չի վնասուիր, ընդհակառակը:

Յ Ո Ւ Շ Ա Տ Ե Տ Ը

Յ. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ

1904

ՏԱՐԻՈՅ ՀԱՄԱՐ

(AGENDA INTERNATIONAL)

Թուրքերէն, Հայերէն, Ֆրանսերէն եւ Յունարէն լեզուներով

Յառաջիկայ 1904 տարւոյ համար նախորդ տարիներէն աւելի ճոխ եւ աւելի
լինամով պատրաստուած եւ արդէն հրատարակուած է:

Պարզ լսարկազմ

3 դրո.

Ընտիր լսարկազմ

5 »

ՈՍԿԵՉՈՒ ՓԱՌԱԿԱԶՄ

8 »

{ 25 օրինակներ աւելի զնոդ-
ներուն գոհացուցիչ զեղջ

Կը գտնուի Պոլսոյ եւ գաւառաց բոլոր գրավաճառներու եւ քրիս-
վաճառներու քով: Հրատարակիչն է՝

Յ. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ,

ՊԱՅՊԼ ԶԱՌԻՉ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ